

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

ILLUSTRERAD TIDNING

HÖRAN

GRUNDLAGD AF FRITHIOF HELLBERG

FÖR KVINNAN OCH HEMMET

HUFVUDREDAKTÖR OCH ANSV. UTGIFVARE: JOHAN NORDLING.

NÄR STATSMINISTERN GÖR BRÖLLOP.

MÅNDAGEN DEN 17 oktober ägde ett ställigt societetsbröllop rum, när statsminister Lindmans äldsta dotter, fröken Eva Lindman, sammanvigdes med kammarjunkare Gustaf v. Dardel. Efter den högtidliga vigselakten i Jakobs kyrka gifvo excellensen och fru Lindman gratulationscour i sin våning, Mästersamuelsgatan 10, och därpå middag. Vår fotografi, som är tagen i brudens hem, visar brudparet omgivet af tärnor och marskalkar. Dessa äro, sittande från vänster: fröken

Karin Wallenberg, förste sekr. i U. Dep. greve Cl. Bonde, bruden, brudgummen, fröken Karin Lindman, löjtnanten friherre G. A. Klingspor, fröken Eva Sondén; stående från vänster: fröken Märta Almström, andre sekr. i U. Dep. greve S. Lewenhaupt, fröken Marie von Dardel, fanjunkare R. Lindman, fröken Brita Swartz, legationssekreteraren friherre E. Åkerhielm, fröken Beth Tersmeden, löjtnanten friherre E. De Geer, andre sekreteraren i U. Dep. doktor E. Modig.

En flickskola för fyrtio år sedan.

stannade ett par år i hvarje. I våra dagar undrar man, hur det väl kunde gå för sig att arbeta på detta sätt.

Man pluggade och läste upp och hörde icke på de andra. Eller man hörde verkligen på emellanåt och snappade på så sätt upp icke så litet i förväg. Gränserna i dessa klasser voro för öfrigt ingalunda absoluta. En elev, klyftig i ett ämne, kunde få flytta upp ensamt i detta i en högre klass. På detta sätt betydde verkligen uppflyttningen något, var icke detsamma som nu, när vid skolårets slut hela skaran i en klass som en hjord vandrar till den nästa. Detta gamla glidande flyttnings-system underlättades därigenom att man läste i läxlag, en

ypperlig metod för det man brukar kalla själfverksamhet. Några elever med lika fallenhet för ett ämne höra ihop och kunna få gå framåt efter egen hög och arbetslust och lära på så sätt långt mer, än om de skola släpa en hel klass med sig.

Franskan var det grundläggande språket, och det var också alltigenom skolans samtalspråk. Äfven grammatikstudiet, hvilket bedrefs synnerligen intensivt, fördes på det främmande språket. Gamla Olde lästes äfven, hvilket dock endast föranledde eleverna att påstå, att de lärde allting mycket klarare i den franska läroboken. Om man fick lust att uppföra en liten teaterpjäs, valdes denna lika gärna på franska, och det hände att lärarinnorna inbjödo till ett uppförande efter slutad eftermiddagstimme inför hela kamratkretsen.

Ett ypperligt drag var att på schemat aldrig förekom mer än ett af de främmande språken samma dag. Den färdighet man förvärfvade gjorde, att efter slutad skolgång till och med de mindre språkbegåfvade fortsatte att för nöjes skull läsa böcker på de tre språken — något som icke så säkert torde kunna uppvisas i våra dagars skolor, helst som i dem ofta ett språk bortväljes. Också förklara flera mödrar, som genomgått den Rundstedtska skolan, att de på inga villkor bevilja sina döttrar denna inskränkning: när man på deras tid kunde lära sig tre språk, så kan man också göra det nu.

I själfva dagordningen låg något gammaldags fridsamt, som stod i sammanhang med tidens måltidstimmar. Efter ett långt middagslof, som äfven var lugnt, då dagens läxor voro hörda — man hade för öfrigt icke mer än en, högst två till hvarje dag — gick man åter till skolan. Men ett par eftermiddagar i veckan voro fria.

Det hvilade en särskild idyllisk frid öfver dessa eftermiddagstimmar, hvilka aldrig började med annat än teckning eller sömnad — hvilka fina och utsökta broderier sågo icke dagen — och då det alltid lästes högt. Därefter följde öfversättning från de främmande språken, och i denna märktes bäst förmånen af läsningen i små grupper. Det var otroligt hur långa läxor man kunde hinna med, och våra dagars skolfolk skulle förvånas, om de hörde det antal böcker man fick tid att gå igenom under skolåren.

Skoldagens timmar blefvo icke hvad de nu så godt som uteslutande äro: ett förhör och en lång föreläsning. Det oerhördt tröttande i att sitta och höra på timme efter timme har man alltför litet beaktat. Först i dessa allra

senaste dagar ha röster höjt sig just för hvad denna äldre undervisning var: mera verksamhet, mera en nöjsam sysselsättning. Den var tillika friheten för hvarje barn att gå så långt det kan, och måhända komma de i våra dagar önskade reformerna att ta just denna väg: öfverläsning på skolrummet, små läxlag, fria flyttningar. Att läxlagläsningen blifvit bortlagd i ett par större stockholmskolor, där den brukats, är icke ett skäl nog emot den, ty till detta ha också mera yttre förhållanden, lokalfrågan, disciplin- och framförallt examensförhållanden inverkat. Det nu rådande, de stora klassernas likformighet, är en långsam pina, ett uthungrande för en vetgirig hjärna, ett våld mot intelligensen, en hårdhet mot de obegåfvade, det är medelmåttans seger. Det är därför förlåtligt, om man icke tror det vara undervisningens sista ord.

*

Louise och Hanna Rundstedt bo ännu i den stad, där de under lång tid verkat. De öppnade sin skola 1847 och slutade den för 19 år sedan. Sina kunskaper hade de fått genom guvernantundervisning — i deras ungdom funnos inga flickskolor — och genom själfstudier.

Den lugnt glädtiga tonen, den urbana takten, det man med ett gammalt uttryck skulle kalla "det fina vettet" var något, som från de båda lärarinnornas personligheter spred sig till de unga och som gjorde, att det hela gick lätt och mjukt. Från denna skola minnes man ej något bråk, några inkallningar, förhör och scener. Det var som i ett hem med nedärfd god ton: orsakerna till sådant hindrades af själfva den anda som rådde. En älskvärd förtroendefullhet, som dock aldrig fick något af ett senare skedes tantförtrolighet, lade en förtäffligt uppfostrande grannlaghetens prägel öfver det hela. Skolan var icke stor, samtidigt fanns aldrig i den mer än något öfver ett trettiotal elever. De båda föreständarinnorna ville icke ha flera, än de med det system de valt kunde öfvervaka. Det skall också invändas, att detta system passar endast för små skolor. Men det är heller ingalunda säkert, att skolkaserner ständigt skola befinnas vara det riktiga. Om det ofta använda uttrycket att ta hänsyn till lärjungens individualitet skall tas på allvar och få lägga en ny grund för vår undervisning, då blir det kanske just från en äldre, friare skolform man kommer att hämta sina ingifvelser.

HILDA SACHS.

VISST ICKE ALLA, som haft en ljus barn-dom, kunna inränga skolan bland det, som skänkte endast glada minnen. För ungdom af alla kategorier, de slöa och tröga, såväl som de vakna och läshungriga, har den ofta haft sina stötestenar, redan på den enkla grund att den såsom läroanstalt kräde former, som icke kunde passa för alla.

Med desto större erkänsla måste man minnas en skoltid, som lämnat endast lockande hägkomster.

Hvari låg väl förklaringen till detta?

Helt säkert närmast däri, att likformighetens ande var jagad på flykten och hölls utanför i största möjliga måtto. Det är detta karaktärsdrag hos en högre flickskola på sexti—sjuttitalet, som torde kunna intressera dem, som icke anse våra dagars skolform ofelbar...

Redan det yttre, platsen för denna skola i den gamla fabriksstaden, hade något friskt och täckt. I den vackraste stadsdelen vid en öppen plats låg det nätta tvåvåningshuset, i hvars öfre våning skollokalen var inrymd. En trädgård, där man kunde spatsera, sträckte sig ända ned till den starka, hurtigt brusande strömmen.

Hvad som framför allt träder upp från minnena af denna tid, från den stämning, som hvilade öfver hela kretsen af kamrater, är den ljusa ungdomsro, den lugna jämvikt, det lätta mod, med hvilket vi gingo till skoltimmar eller till hemuppgifter — arbetsglädje med ett ord.

En skola, en högre flickskola, där intet jäktande, ingen ängslan att icke hinna med allt, ingen nervförstörande oro förekom, kunna vi väl i vår tid ens tänka oss en sådan?

Hör man icke genast liksom ett tviflande: men lärde man sig då också verkligen något?

I den grad invanda äro vi därvid, att en skola skall vara lik en allt uppslukande jätte, som förtär alla dagens timmar för de unga.

Man lärde sig, det påståendet vågas här, icke mindre än nu; om ämnens antal var något mindre, ersattes detta af större fyllighet i dem man läste. Med endast ett grands extraläsning kom man från skolan in på Högre Lärarinneseminariet, således samma kompetens, som innehades af eleverna från de vid denna tid nybildade åttaklassiga läroverken.

Hvari låg väl förklaringen till, att man aldrig var öfverhopad med arbete?

Jo, så godt som allt inlärande var förlagdt till skolrummet. Detta ord betyder här den enda sal, som utgjorde hela lokalen. I denna sal sutto vid hvar sitt bord de tre klasser, som utgjorde hela skolan, och i hvilka man således

De som köpa utaf

Ärade husmödrar!

Rosenfors hafregryn och Hafre-Sundhetsmjöl
få alltid full valuta för sina penningar. Tillverkas under läkarekontroll och erhålles uti alla välsorterade
speceriaffärer.
Partilager i Stockholm hos Aktiebolaget Wahlund & Grönblad.
Vördsammast Aktiebolaget Rosenfors Bruk & Nya Valsekvarnar, Rosenfors.

Inreg. Varumärke

Gullskogen.

DET VAR HÖST och vissingstid. Träden lyste i gult och rödt. Gullskogen brann.

En vind flög genom kronorna. Det rasslade, lät som skratt och verop, en sällsam musik.

Lönnen riste sina löf. De voro stora, starka i färgen. Kronan hade en praktfull rundning. När den gungade, lät det så här:

— Se på mig! Är jag inte ståtlig? En så glödande färg, bländande gyllenrödt. Inget träd i hela skogen är så grant som jag.

— Ä, skryt lagom! ilsknades kastanjen. Min krona är lika yppig som din. Och mina löf! Du har bara ett på stjälk, men jag har sju. Det gör du inte efter.

Lönnen ruskade på sig i kränkt värdighet.

— Dina blad äro så enformiga i färgen. Bara saffran! Så fattigt och enkelt. Nä, titta då på mina! De ha en underbar skiftning som äkta guld.

— Eller som koppar.

— Gyllenläder, väsnades lönnen.

— Sjustjärna! skrek kastanjen.

Och för att riktigt visa, hur präktig den var, lät den en hop bladstjärnor dala till marken.

Men lönnen var inte sämre. Den löste ett regn af guldskimrande blad, som seglade ner mot jorden.

— Så barnsliga ni äro, så ni äflas! brusade eken. Ni äro bara praktträd, ni. Men jag är i allt mitt majestät ett nyttans träd. Tänk på mina ollon! Fråga ekorrarne, de äro hänryckta.

— Ekorrarne! fnyste hasseln. De trifvas ännu bättre hos mig. Mina nötter äro så härliga.

— Du är så låg och ful, dina blad äro så simpla, tyckte eken.

— Än dina då! De äro bruna.

— Brunt är nyttans färg och kraftens. När stormen vagnar min krona, låter det som en orgel. De djupaste bastoner!

— Och när nötskrikorna flaxa i dig, skär det som falskt diskantgnäll.

— Tyst, eländiga hasselbuske!

— Knotiga ekspöke!

Rönnen skrattade.

— Ni roa mig med ert fåfänga prat. Mina bär äro mer värda än både ollon och nötter. De röda klasarne hänga ute i snö och köld, en efterlängtdad föda för de stackars frusna småfågelnarne, som eljes skulle svälta ihjäl. Och hvad min skrud angår, finns inte ett träd, som har så fint tandade, så sirligt utskurna löf som jag.

— Det enklaste är det vackraste, sjöng blodboken. Dina blad äro så sönderskurna att de

Skiss af
Fredrik Nycander.

knappt äro några blad. Men mina äro hela. De hänga tunga och stilla, göra inte mycket väsen af sig. Men betrakta färgen! Så varm, djupröd — purpur. Ännu i förvisningen purpur. Jag är passionens träd, och den starkaste lidelsen är tyst.

— Tig då! spelade aspen upp. Eller skälf våldsamt, så att man ser, hvad du har i safven. Du är för tråkig med din orörlighet. Jag darrar ständigt, spritter af oro. Jag bär en stor vända genom tiderna, ty jag satt i Kristi kors. Jag får aldrig frid, min darrning påminner människorna om det stora brottet. Jag är skogens lifligaste träd, och mig älska alla ängestmänniskor.

— Liflig! susade björken. Det är just min egenskap. Men då du ger ängest, ger jag ro. Min sång är smekande, min växt är vek och harmonisk. Se, sådana väna linjer jag har i min lätta böjning. Under mina grenar drömma älskande och tro på lyckan. Mina blad äro ännu mindre och finare än dina. De spritta af glädje. Jag är skogens fagreste träd. Också är jag det mest besjungna.

— Det passar inte en jungfru att brösta sig, mumlade almen. Du är bjäfsig och kokett. Men jag är ett allvarsträd, min sång är tung och dof, mina blad äro inte pråliga, men tjocka och starka, ännu när de lossna. De hållbaraste af alla.

— Grofva som en tapet, hånade lönnen, som inte kunde tiga längre. Men mina äro, som sagdt, gyllenläder. Det håller jag fast vid. Det var jag, som började den här konversationen, och jag ska få sista ordet. Något annat tål jag inte. Och det vill jag säga er alla, att hur ni än försöka prunka, mig kan ni inte öfverglänsa. Inte ens den inbiliska kastanjen kan det. Tog man bort mig, då fanns ingen verklig prakt, då brann inte gullskogen.

I detsamma rusade orkanen fram. Alla träd böjde sig, alla löf lossnade, sjönko till marken, där de skulle ruttna. Kronorna blefvo tomma, grenarne nakna.

Svart stod gullskogen.

Så kom snö, och så blef den vit. Döden hänskade, ty den blir slutet på allting, äfven på högfärden. Nu gjorde det detsamma, hvilket träd, som var vackrast, ty nu voro de alla likadana.

Endast furan och granen stodo gröna och friska i snön. De hade inte sagt ett ord, inte skruttit af sin färgprakt. Ty de visste, att de ingen hade. De voro ständigt lika, dem kunde man lita på. När allt kom omkring, så voro de vackrast, ty de förhåfde sig, inte och höllo alltid färgen.

“HÖR PÅ, vän céroplan,
min vackra hvita flygarsvan,
i dag må icke gälla död, blott lif,
ty jag ta'r med i dag mitt unga vif
på bröllopsfärd i rymdens klara blå...
Min älskade nu kan du stiga på,
men du får ej för tätt dig till mig smyga!
Jag måste styra. Hejsan! Nu vi flyga!”

Och ifrån bröllophuset
det bär med sus och motorbrus,
med fart långt snabbare än fågelns färd,
upp i den höga, ljusa luftens värld.
Ett mänskopar, som har bytt trohetsord,
sig höjer öfver synderna på jord,
de längta uppåt ifrån gruset —
emot en högre sfär i solskensljuset.

“Min älskade, min brud;
jag tror vi fara rakt till Gud!
Du skulle säkert bli en ängel där,
om ej du vore det, min hjärtans kär.
Hur underbart här uppe och hur ljusi!
Säg, är min lilla hustru ej förtjust
och skulle önska jämt från jordens vimmel
få vara närmre solen och Guds himmel?”

“Min egen käre man!
Du vet min längtan var helt sann,
då jag dig bad att på din flygarsvan
få följa med på flykt på bröllopsdån.
Men ack, jag längtar — blif ej ond min vän! —
på jorden vara nere nu igen.
Jag vågar inte att dig kyssa nu,
jag längtar till vårt hem i bröllophuset.”

Han gifver intet svar.
En mäktig ådra honom ta'r,
densamma känslan genomströmmar dem:
på jorden ha de tvänne byggt sitt hem,
till sist han säger till sin fagra fru:
“Jag vågar inte att dig kyssa nu,
men jag med kyssar tysta skall din stämma,
då vi ha kommit ned och äro — hemma!”

ERNST LINDBLOM.

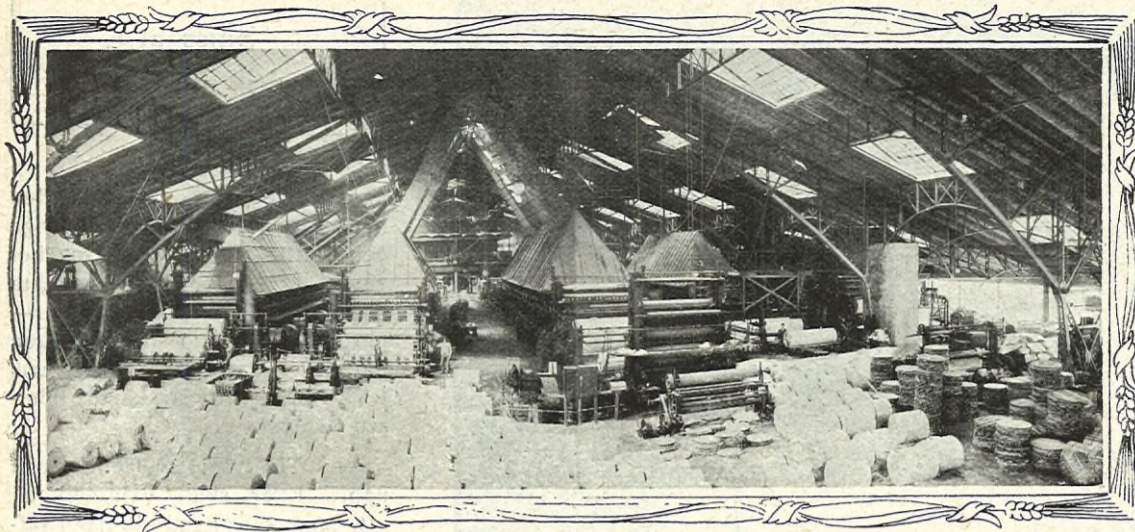

KÖP KOCKUMS HYGIENISKA
Utvändigt blå, invändigt hvita
PANSAR-Emaljerade GRYTOR.
Starka. Prisbilliga.

Cerebos Salt

gifver god smak åt läckra rätter och fördärfvar dem aldrig.

Generalagent: Gustaf Clase, Göteborg & Stockholm.

KVARNSVEDENS PAPPERSBRUK. A. HÄGGMARK FOTO.

II.

»Den bänk är väl prydd, som är satt med goda kvinnor.»

ALLA DEM, som göra studieresor, skulle jag vilja önska att inom sitt studiedistrikt på lämpliga, ej allt för långa afstånd finna sådana husmodersskolor som Bergslagens. Det jag nu skall säga låter rätt föraktligt och är så "likt fruntimmer", men det måste erkännas, att det är det förtröstansfulla perspektivet af ett gästfritt hem, ett badkar, ett vackert middagsbord och hjärtan öppna och varma som den stora spisen i hallen — det är allt detta som ger en stackars okunnig och kvinnlig journalist spänstighet nog att utan att slappna söka fatta så mycket som möjligt af deras visdom, som vilja sätta en in i papperstillverkningens mysterier och den solklara skillnaden mellan Bessemer- och Martingjutning. (Det är sant, jag strejkade trots allt vid spikfabriken i Domnarfvet, men då hade dagen endast gifvit malm och stål, solen gled redan mot skogskanten bortom slätten, och vid älven låg husmodersskolan ståtlig, röd och hvit, med solglimmande fönster under sitt gröna tegeltak och väntade med kaffe och skolköksföreståndarinnans bästa lärdomar omsatta i bakverk.)

Dagar i Bergslaget.

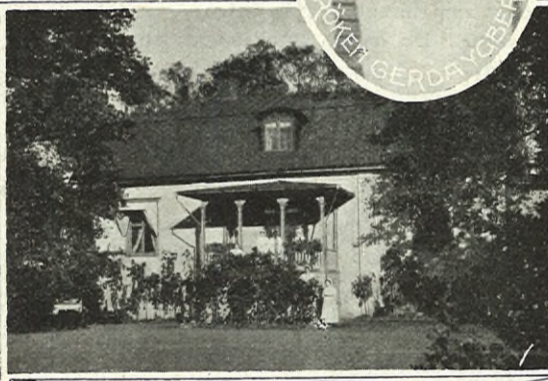
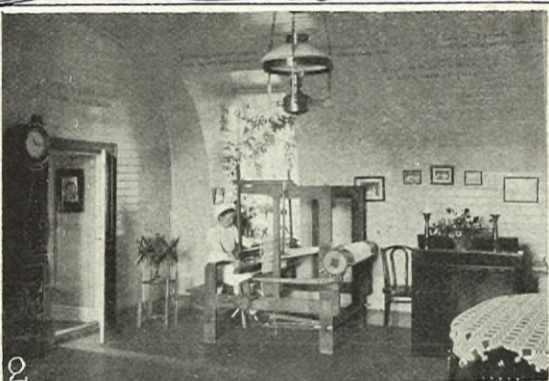
Det är disponenten Ljungberg och hans hustru, som själfva låtit bygga och igångsätta dessa fyra skolor och genom en donation på en half miljon betryggat deras sorgfria utveckling för framtiden.

Det var år 1908, som denna stora verksamhet sattes i gång. Då fick Domnarfvet och Skutskär hvar sin skola, hvarandra lika som systrar, nya och präktiga hem för en ny tids hushållskonst. I Elfkarleö inrättades ett af brukets gamla boställen till skola, där unga flickor började syssla och sjunga i de gamla rummen, och vid Snöåns bruk fick den forna förvaltarbostaden ta emot en skara flickor ur Bergslagens arrendatorshem, som nu skulle

Det är dessutom det med hushållsskolorna att man känner sig tröstad och inom deras murar återvinner säkerheten en smula, sedan man kommit till korta inför männen och deras osjälliga maskiner, som arbeta med så förintande och likgiltig precision, ty man är ju så mycket mera hemmastadd och intresserad inför kvinnornas väfvar och söm.

Utän att göra jämförelser: de unga bruksflickornas metodiska uppfostran till mångkun-

1. Elfkarleö Husmodersskola.
  - 2 o. 3. Hallen och köket.
  4. Potatisplockning.
  5. Utsikt öfver Dalälven vid Elfkarleö Husmodersskola.
- Er. Larsson foto.

lära allt hvad en småbrukarhustru bör kunna.

Af dessa skolor bilda Domnarfvets och Skutskärs en typ för sig, medan skolorna vid Elfkarleö och Snöån mera sammanfalla med afseende på arbetsplan och sin hela karaktär för öfrigt.

Domnarfvet och Skutskär ge bägge intryck af någonting mycket nytt och ungt, mycket klart och visst, rationellt och metodiskt. Detta kan icke blott bero på att byggnaderna ligga på ny mark, att de i allt, från det största till det minsta, äga det nyaste och bästa, som kan bjudas i liknande hushållsläroverk, icke på att allt är så hvitt, så felfritt, så aktadt och blankt. Det beror också på att det är unga krafter, som verka i dessa skolor, själfva föreståndarinnan för dem bägge, fröken Elin Carlsson, skulle man knappt kunna skilja från eleverna, om det icke vore för den värdighets skull, som icke kan definieras eller härmas, men som kommer till den, som fått ett stort ansvar, men känner de unga skuldrorna starka nog att bära det. Disponent Ljungberg är icke rädd att ge de unga ledareposter, om de eljes duga för dem, han minns, att han själf varit den unge disponenten för ett gammalt bolag. Och han har rätt, ty kan man se något mera förtröstansfullt än den nya generationen på väg mot sitt mål, rustad med dessa de äldres kunskaper, som den själf ordnat och registrerat, och med

niga husmödrar är ett verk för sig, bredvid järnverken, en institution med sina egna medel, sin utveckling och sitt eget bestämda mål: de lyckliga hemmen genom de goda och kunniga kvinnorna.

Bergslaget ger helt naturligt icke alls eller helt litet arbete åt kvinnorna; hemmen, som sällan ha något jordbruk, knappt en trädgård, kunna heller icke skaffa tillräckligt arbete med ensamt innesysslor. Likväl behålla bruksarbetarfamiljerna gärna sina döttrar hemma till dess de gifta sig, och så uppstår mången gång mellan skolan och äktenskapet en arbetspaus, dubbelt ödesdiger som förlorad tid alltid är.

Det är här husmodersskolorna stå till buds för den minsta af afgifter och förvandla tiden i kunskaper och arbetsglädje.

GLÖM!

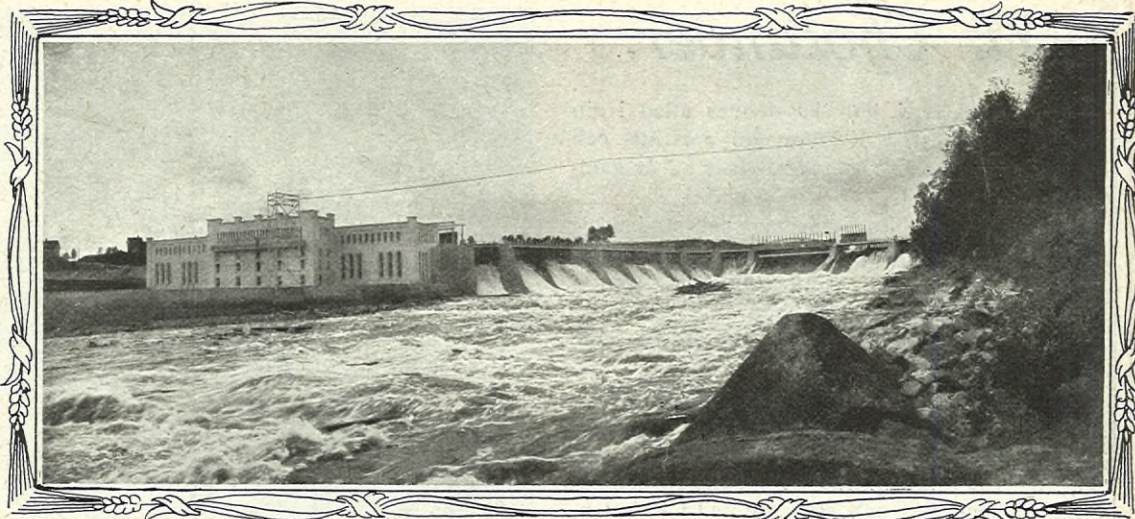
nu icke att i tid förse Eder med ett ex. af
IDUNS MODELLKATALOG N:r 4
för höstsäsongen.

Flera hundra
vackra modeller!
ärgtrycksomslag!
Pris: 60 öre.

Några bilder från en studiefärd
af Elin Wägner.

sin egen experimentlystnad, sina egna nya åsikter?

Domnarfvets och Skutskärs skolor ha icke den prägel af hem som de två andra — kanske i någon mån därför, att hem formas af åren, hemstämningen nötes in under de många dagarnas flykt, men också därför att eleverna, som ha sina hem här i trakten, ej bo i skolorna, utan lämna dem, då arbetet är slut klockan 5. De äro mera hushållsuniversitet, där den unga studenten kan välja ett af de tre facken med jämnloppande kurser: hushållsafdelningen, sömnadsafdelningen och väfnadsafdelningen, eller, som ofta sker, genomgå dem alla i följd. Hushållskursen och sykursen räcka vardera i fem

KRAFTSTATIONEN VID BULLERFORSEN. A. HÄGGMARK FOTO.

från nybörjarens dammhandduk till möbeltyg i konstfärdiga tekniker, mattor (hvarvid affall från pappersbruket gör en utmärkt dekorativ verkan), gardiner, sängtäcken, klädningstyg och daldräll. Sol- och tvättäktta garner användas till allting, man lär växtfärgning och färger själf och i skolornas hallar och samlingsrum får man se hur vackert de hemväfda möbeltygen och gardinerna passa in i den svenska hemslöjdsinteriören.

kort besök får se och höra, tyckas de utan alla anspråk ha blifvit centra hvar på sitt håll, de ta emot och omforma de unga flickorna, de stå öppna för dem äfven sedan de gått ut för att i ett nylärdt yrke med nya insikter förtjäna sitt bröd eller för att i eget hem visa hvad slags husmor som fostrats i en sådan skola, stå öppna, om de unga här vilja stå brud. De ta emot och lämna ut beställningar, deras arbeten strömma ut med deras lärdomar i bygden, där gardinerna i fönstret och blommorna i täp-pan skola vittna om dem, de öfva värdskap mot bolagets gäster och bolagets egna och med allt detta stå de ännu i själfva verket blott vid början af sin verksamhet!

1. Snöans Landthushållningsskola.
  2. Hallen.
  3. Trädgårdsarbete.
  4. I hönsgården.
  5. Vattenfallen på Snöan.
- Florén, Vansbro, foto.

Det var redan skymning, när vi körde upp för en åldrig, silfverstrimrad allé och svängde förbi rundeln på gården upp mot ett gammalt herrgårdshus.

Broräckets båge var kantad af unga flickor på vakt, orörliga, raka och hvita i skymningen som små ljus i ett julottefönster: det var Elfkarleö husmodersskola som stod på trappan och tog emot. Nu vet jag, att jag bör dra fram med alla de fakta jag lärde om denna skola, jag skall också skynda mig att

månader och under läsårets 10 månader ges två sådana, väfnadskursen räcker tre månader och upprepas tre gånger årligen. Då eleverna äro tillsamman 25 i alla kurserna och då tiden är så lång och så väl tillvaratagen, kan hvarje elev erhålla grundlig fackutbildning i sitt ämne. Hon lär i hushållsafdelningen att tillreda enkel hvardagskost, men äfven söndagskost, lär sig baka, slakta, konservera frukt och grönsaker, duka och servera, städa, tvätta, stryka och mangla. Och naturligtvis saknas i en nutida hushållsskola icke födoämneslära, hälsolära, prisberäkning och hushållsbokföring på timplanen.

Eleverna i sykursen lära å sin sida att bli sömmerskor på allvar. De få klippa och provva både klädningar och kappor och lära den sköna konsten att sy vacker linnesöm. Metoden är den nyaste, man syr utan träckling, och att ej heller modellerna äro gamla, kunde man konstatera vid ett besök i sysalen, som såg ut som en syateljé, blott mycket mera ordentlig. Särskildt i Skutskär kunde sylärlarinnan — den enda norrländskan bland tre skånska kamrater — med stolthet peka på flere vackra dräkter, och så stort förtroende hade syateljén på Skutskärs skola, att brukets unga damer äfven ur tjänstemannafamiljer där beställde ända till bruddräkten. Jag antar, att de båda hushållseleverna göra brölloppstårtan.

Ehuru kortare till omfånget lär slutligen väf- kursen flickorna att sätta upp och väfva allting

För tio år sedan hördes icke en väfstol i Bergslaget, försäkrade mig en af dess erfarna tjänstemän. Om nu emellertid intresset för väfning vaknat, så kunna helt säkert husmodersskolorna och de väfkurser, som föregingo dem, räkna sig detta till förtjänst. Icke blott att eleverna vanligtvis gripas af ett stort intresse för väfnad och sätta trampor och skyttel i gång i stugan, när de komma hem, men både från Domnarfvets och Skutskärs utlämnas väfnadsarbete i ganska stor utsträckning till dem som vilja förtjäna. Väfverksorna få beställningar, profver och mönster, och så uppväxer sakta en hemslöjdsindustri.

Det är icke bara så, som skolorna tyckas mig ingripa i och påverka ortens fysionomi. Så vidt man kan döma af hvad man vid ett

Innan 7 kr. betalas för ett snörlif, bör ifrån Franska snörlifssömmeriet i Stockholm, 1 Norrmalmstorg, 1 tr., dess illustrerade priskurant rekvireras.

Salamander alla sorter. Enhetspris 15,—
Dam- & Herr-Skodon Lyxutföring 18,—

A. Tholander.

ONSDAGEN den 19 dennes afled i sin födelsestad Kristianstad porträtt- och genremålaren A. Tholander, öfver 82 år gammal.

Den aflidne konstnären, som studerat i Stockholm, Köpenhamn och Düsseldorf, vistades nära 40 år i Ryssland, mestadels i Moskva, där han blef en omtyckt och mycket anlitad porträttör inom aristokratiens spetsar.

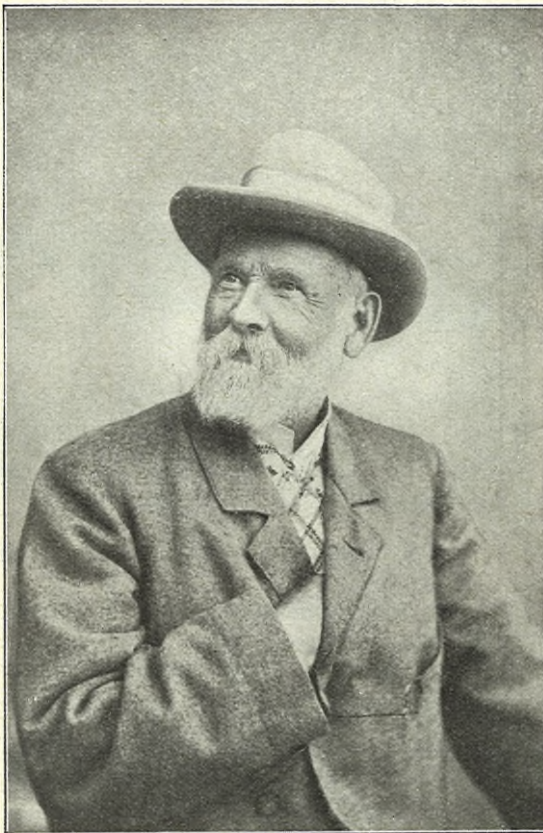
I 32 år beklädde han dessutom posten som lärare i teckning och målning i en högskola för damer ur societeten.

År 1899 återvände han, pensionsmässig, till fosterjorden och slog sig ned i Kristianstad.

Tholander var en mångsidigt bildad man, älskvärd och flärdfri. Han ägde många vänner, ej minst i det stora landet i öster, där han under sin långa verksamhet gjort sig synnerligen omtyckt.

Den 20 juli 1905, med anledning af hans 77-årsdag, innehöll Idun en längre biografisk skildring af honom, till hvilken vi hänvisa.

Som en gärd åt den aflidnes minne meddela vi här en dikt af skalden Herman Bjur-

Alfred B. Nilson foto.

En afliden konstnärsveteran.

sten, nedskrifven helt impromptu till Tholanders ära, i kretsen af målare och litterära vänner, aftonen innan han for till målarnes Eldorado den tiden — Düsseldorf.

Det gulnade papperet, som jag håller i handen, är dateradt den 28 augusti 1858. De vackra stroferna ha aldrig förut varit synliga i tryck. Rubriken lyder:

Till Tholander.

Skön är väl rosen uti konstens lunder,
af gyllne frukter tyngas träden där!
Och konstnärn, lycklig, glömmes dagens strider
då snillet vinge öfver jorden bär...

Det där är sant och sagdt väl tusen gånger
med bättre eller mindre valda ord...
Det står helt säkert uti hundra sånger,
från Tassos hemland och från frusen nord.

Men — Rafael hade dock sin Fornarina,
för Laura svärmade Petrarca ömt.
Hur ryktets stjärnor Tassos väg beskina,
han aldrig dock sin Leonora glömt.

Så dröm och du — ej ensam konstnärn brinne,
det blir dock tråkigt uti längden, bror...
Men flyg med längtan, flyg med hopp och minne
till Düsseldorf, där Fornarina bor.

ALFRED B. NILSON.

tala om att kursen, som är sju månader lång och börjar den 1 april, ger undervisning i att sköta ett enkelt landthems alla sysslor, i att rationellt sköta en trädgård från drifbänkarnas gräfnings på våren till kålrötternas upptagning och fruktens förvaring på hösten. Äfven här få Bergslagens döttrar sin undervisning så godt som till skänks och dessutom bo eleverna, som äro omkring 12 stycken, för samma betalning nästan alla i skolan. De äro från bruken rundt omkring, och järnet från den enas hytta föres till den andras smedja, men så äro de också som syskon. Som syskon i ett stort hem, och därför har jag skyndat mig med fakta för att stjåla litet plats att försöka återge minnet af min kväll som gäst bland syskonkaran: det beskäftiga syslandet i kök och sal, när kvällsviden lagades alldeles på egen hand och dukades fram på äkta gammalt porslin, de många runda och rosiga ansiktena under tresnibbarna kring matbordet, ack sådana barn, men så förståndiga, så lugnt vänliga, så värdigt orädda. Men de skulle målas och ses, och när jag icke kan måla, kunna mina läsare icke heller se flickorna efter kvällsmaten samlade kring orgeln, där den rundaste och rosigaste spelar och anför sången, medan rösterna, så klara, rena och unga som röster kunna bli, stiga mot hallens höga tak, och ljuset faller på hvita pannor, endröktigt lutade öfver notböckerna. Den, som sett dem, skulle emellertid ha förstått fröken Yg-

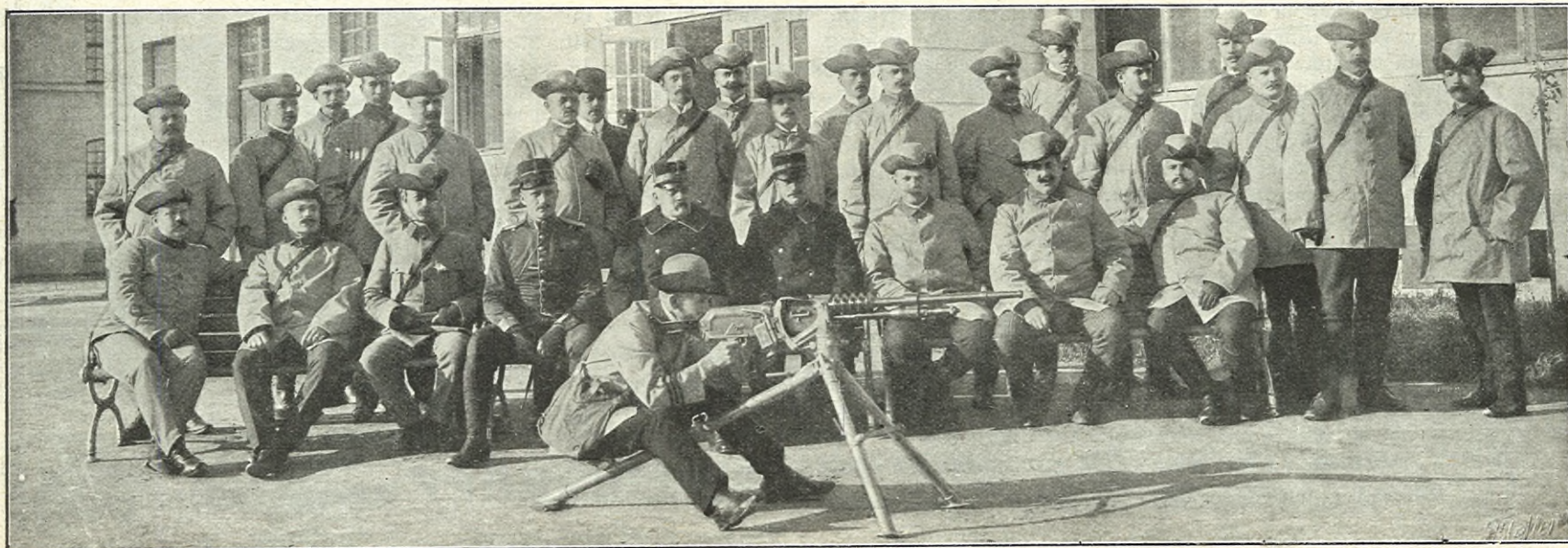
bergs — föreståndarinnans — moderligt stolta min, skulle förstått hennes vemod vid tanken på att snart vid kursens slut skiljas från sin flickskara. Det måste ju vara som att skingra ett hem. Att de alla skulle bli "hemma och väfva" i vinter, glädde henne emellertid, det är ju hennes mål att dana dem för hemmen och dana hemmen genom dem. — — —

När ett godståg, det bittraste godståget i mitt lif, förde mig upp mot Snöån, mig ensam tror jag det var, använde jag timmarna och uppehållen vid stationerna med att tänka på hur missräknad jag skulle bli, om jag möttes från Snöåns kvinnliga landthushållningsskola af en manlig kusk.

Men där var föreståndarinnan själf, fröken Wahlgren, och mötte, och kusk var trädgårdslärlingens egen person. Här körde vi genom bolagets skog, tempelrak och vårdad, som man i detta slarfviga Sverige sällan lyckas få se en skog, och om en halftimme hördes Snöån brusas, där vajade en flagga, och vi voro framme. Vid Snöån var fordom ett bruk, nu är driften nerlagd och endast stenmurarna från smedjan stå kvar, medan Snöån forsar ledig och oanvänd utför fallet och rakt genom trädgården. I denna trädgård, en gång en sevärighet genom sina vackra och originella anläggningar, sedan sorgligt vanvårdad, tillbringar det ena laget af elever hela sin dag under strängt arbete för att få bukt med den trotsigt förvildade jorden. Under

tiden ha de andra brådtom i köket eller slöjdsalen, där man först väfver tyget och sedan klipper och syr det. Korna skolas också skötas, om de också äro hyrda kor från stora gårdar, afsedda att tjäna ett pedagogiskt ändamål, den stora höngården fordrar sin passning, och kaninerna, kålbladsblå och hungriga, sköta sig icke själfva. Så försvinner också tiden från den tidiga våren till den sena hösten, då kursen slutar och skolan stänges, fort som en väl använd arbetsdag. Väl använd är nog ett riktigt ord, ty om än eleverna icke lära småbruk i egentlig mening kunna de, när de återvända till de små gårdarna, allt hvad som rimligen kan komma på kvinnans lott i det gemensamma arbetet, och det är vackert så, om de behålla och sprida sin kunskap.

De finnas måhända, som tycka och tro att uttrycket "kvinnans lott" i fråga om arbetsområde är gammaldags. Men när jag satt den sista kvällen framför stockvedsbrasan i hallen på Domnarfvets skola, med den husets frid och trefnad omkring mig, som uppstår, när dagens muntra möda och arbetets alla ljud nyss dött bort, och såg hur malmens brinnande röda andedräkt slog upp från det aldrig hvilande verket mot den mörka höstkvällshimmeln, hände mig att jag tyckte mig se så tydligt som sällan förr kvinnogärningen bredvid mannens, dess eviga art, dess kraft, dess nödvändighet och lycka.

Från Landstormsbefälkursen i Gefle. Skjutning med kulspruta. Den nya landstormsuniformen för första gången i användning. Giselsons ateljé foto.

Gerda och Alf Wallander.

Den ALLMÄNNA brådskan i nutidslifvet har äfven gjort det uppväxande konstnärsläktet till nervösa, jäktande individer, som ej ge sig tid att mogna, att fördjupa sin uppfattning och behärska sina uttrycksmedel, innan de träda inför offentligheten. Man vill vara den färdige konstnären redan i begynnelsen, och så svängas taflorna ihop än i ett manér, än i ett annat, ty något personligt uttrycksätt har man icke hunnit skaffa sig, och resultatet blir dessa specialutställningar af mången gång elevmässig konst, som i en mindre värdenivellerande tid än vår skulle afspisas med en skarp orlofsedel. Nu däremot få dylika färgförlöpningar icke farligare kritik än att det ena artistämnet efter det andra vågar ha sin lilla "salong", där det trummar för sin obetydlighet.

Men så finnas lyckligtvis deras motsatser, dessa, som i tysthet utveckla sig och som ej för något pris i världen skulle vilja framträda, förr än de nått den mognad, som ger deras arbete fasthet och must.

Fru Gerda Wallander, som nu utställer ett antal landskapsmålningar i Konstnärshuset, är en af dessa. Allmänheten vet ingenting om hennes utvecklingsgång som konstnär. Hon har väntat och arbetat utan att röja något af sin gärning, tills hon nu med ens debuterar som målarinna och gör det på ett sätt, som inger förtroende till hennes artistiska förmåga.

Hvad man främst finner i hennes landskap är luftens och ljusets rörelser öfver terrängen, allt liksom skälfter och vagnar, solen glittrar med farande reflexer i fönsterrutor och vattenytor, den dunstfyllda stockholmsluften upplöser alla konturer i darrande lif; stundom kan det verka oro och ge något löst åt kompositionen — exempelvis som i Kornhamnstorgsbilden och ännu ett par andra dukar — medan återigen en sådan målning som "Spöken i skogen", där trädrötterna se ut som flyende väsen, ger fullt berättigande åt målarinnans teknik.

Motiven från Ornö utgöras af friskt uppfattade och med fyllig kolorism skildrade kustbilder, landliga stugor i varmt solljus o. s. v. Bäst är kanske dock den idylliska "Vintersöm" med de fallande flingorna öfver den stängda villan och det öfversnöade trädet i

förgrunden. Den lilla duken har en fast och lugn hållning både ur målerisk och stämningssynpunkt.

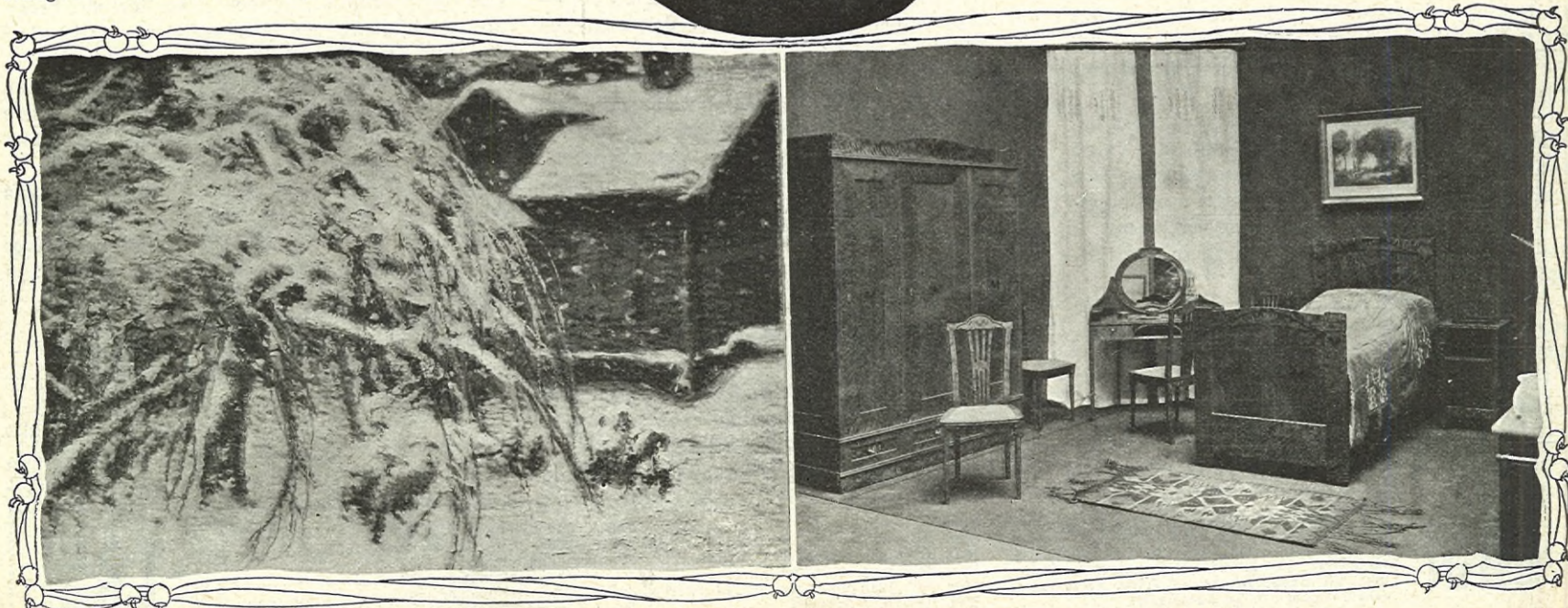
Jämsides med denna utställning har herr Alf Wallander, hvars gedigna insatser på konsthandtverkets område äro kända sedan långt tillbaka, exponerat af honom komponerade matsals- och sängkammarmöbler i ek och björk, som präglas af sin upphofsmans fina smak och omsorg att låta hvar sak gälla för hvad den är.

Några nya landvinningar åt möbelarkitekturen förete gifvetvis icke dessa rumsinteriörer, men de framkalla hemkänsla och verka genom materialets charme och stilens lugn.

Till möblerna sluta sig ett vackert toalettgarnityr af silfer, ett par dekorativa prydnadsvaser, diverse gardiner och mattor, konstglas m. m. Ett särskildt observandum förtjäna planteringskrukorna från lergodsfabriken i Eskilstuna, i all sin enkelhet vackra pjäser och mycket prisbilliga.

Af andra samtidigt pågående utställningar är den danska, Fritz Sybergs och Johannes Larsens, i Konstföreningens lokal, värd all uppmärksamhet. Både kvalitativt och kvantitativt möter här en konst, hvilken såväl i landskapen som figurbilderna visar djärfva, personliga anslag och en robust koloristisk behandling af ämnena. "Stue"-stämningen, den typiska danska, med dess lena valörer är här förbytt i en frisk, nästan karg ton en välgörande dissonans i den danska konstens mjuka, lyriska färgackord. Vidare ha vi att erinra om Ragnar Swahns och Helge Johanssons utställningar, hvilka båda ha rätt talangfulla verk, naturligtvis landskap. Men däremot kunna vi ej se det minsta berättigade i fröknarna Barnekows och Thoresens framträdande för publiken med sådana porträtt och skulpturer, som de dristat sig exponera i Hallins konsthandel. En aldrig så litet konstkultiverad människa kan blott gräma sig öfver dessa banala alster i färg och gips, som så vemodigt vittna om sina skapares lytta talang. Om en annan utställare, herr Fredrik Lindström, är det också svårt att säga något förmånligt. Han är otvifvelaktigt en mångsidig man, men någon danare i konstnärlig mening är han knappast.

E. H—N.

1. Prydnadsvas i fajans af Alf Wallander. 2. Vintersöm, oljemålning af Gerda Wallander. 3. Sängkammarmöbel i björk af Alf Wallander. A. Bolmberg foto.

Allt väl.

Berättelse af Anna L. Elgström.

DET VAR en höstdag. En ännu icke fullt femtioårig kvinna, ägarinna till gården som låg därborta under lindarna, gick till och från sin visthusbod, bärande stora korgar, en på hvar arm, fulla af mogen höstfrukt, gul, röd och blankt grön, hvaribland hon gräde ned sina händer ända till handlederna, medan en djup och lugn glädje steg inom henne, därför att allt var så klart och lugnt, så lysande af must och mognad — äpplets gula klot i hennes hand och jordens rund så långt hennes tack-samma ögon nådde inom horisontens vida cirkel. I dess medelpunkt låg den ensamma gården likt en kärna i ett plommon, midt i en fördjupning, hvarifrån hon, där hon stod, kunde se marken, rutad i gult och grönt af åkrar, allvarligt och utan att störas af en enda människoboning stiga upp mot de höstligt violblå höjderna, som sedan liksom togo den med sig och böljade i väg efter slättens trenne sidor, tills de möttes och kulminerade i de skogklädda åsar, som skytmade blått i norr — i söder låg hennes kära gamla haf under horisonten. Blott en smal glimmande kant stack upp öfver den och sträckte ut ett långt smalt band, som buktande delade slätten midt itu — det var Ån, en blek strimma gult vatten infattad af slättmarkens disigt mörkblå, gröna och tungbruna toner under den kyligt blågnistrande hafshimmeln.

Och öfver alltihopa föll den stora glada solen ner, mild som godt gammalt vin, och löfven föllo med den — ett helt fyrverkeri i solskenet, guldrödt, guldgult, glimmande gulgrönt och blodrödt, ja, blåsprängdt, violett susade den friska skuren af gladt döende lif ned mot jorden, hvilken, ångande varm, åltad med biljoner varma, vissna ting till en mäktig befruktad och berusad deg, hvari det nya lifvet midt i döden redan börjat jäsa, mottog den med en stolt och munter doft af kraft och mättnad, destillerad af alla slags dödens och lifvets vätskor — värmens, våtans, jäsningens och förruttnelsens löftesgivande söta doft.

— Minnenas doft — tänkte hon och som löfven föllo minnena genom hennes höstliga sinne — hälften formlös längtan — ty minne är längtan — hälften formlös vemodig glädje ur en tyst hvitlysande själ.

Ett stilla ljus, sådant det lyser öfver grafvar, lyste därinne och ut öfver hennes upplysta tåligt fårade ansikte, öfver hennes gestalt, hvilken tycktes vara som uppbyggd, och det af allra bästa material i vackert starka och raka proportioner, för att kunna bära så mycket och så länge som möjligt, och ut genom hennes muntert lugna ögon — höstliga äfven de, ty de sågo sig omkring med höstens dödsdömda klarhet, som öfverskådat hela sin väg och sett sin gräns och funnit sig tillrätta med den och med att vid hvarje handling först skåda mot slutet.

— Höst, tänkte hon — ja, men höst betydde också att skörda — att inhösta — med vemodigt jubel — därför att man så väl visste hvad det kostat — hvad man sått med hoppfullt hjärta, i den unga vågsamma vårens tid — med sina oroliga händer i sina tjugu års ljuflighet . . .

Dem hade hon fyllt på denna gård — för snart trettio år sedan — på hösten var hennes födelsedag.

Hvad den hösten var underbart lång . . . Tiden stod liksom stilla i middagssolens heta hvita ljus, hvilket dallrade öfver den ensamma gårdens tysta gråa hus — överkliga och orör-

liga som målade på väf — och öfver trädgårdens hvälvande löfmassor, hvilka liksom välttrade sig och jublade i det fragande omätliga ljuset.

Ja, trädgården! Den bar då, som i ett sista feberaktigt upplammande af fruktbarhet och fröjd blommor och frukter som aldrig förr eller senare!

Aldrig hade väl klängrosorna blödt så röda i rosengångens röda kors, aldrig förr krassens eldsvåda flammade så högt mot köksfönstret, där hon själf stått, friskt sval efter sin morgondusch och fyllt blanka blåhvita fajansfat med stora skinande gula päron, och mäktiga kristallskålar, hvilkas alla fasetter sköto hvar sin lilla glädjeblixt i solen, med dunkelblåa plommon, som hon tog ett och ett och kysste för deras kyliga immas skull, ty de voro ännu våta af nattdagg.

Hennes bruna armar glänste af frisk väta, hon speglade sitt unga ansikte i den stora silfverbrickan — med välbehag, ty i den såg hon huru bronsbrunt och äppleskärt det var och att de smala läpparna voro röda som friska nypon och de klara ögonen ljufva i sin frimodiga grå och bruna ljuslek.

Hon log mot den synen och började sjunga — af hälsa och välbefinnande och emedan hon af glädje icke kunde tiga.

Så kom jakthunden rusande om hörnet och tjöt: Här kommer jag och husbond.

Och kusinen, som sades lära landtbruk på gården, fast han mest slog dank, stack in sitt mörka hufvud genom fönstret och kysste hennes väta händer.

De två skulle bli ett par.

Det hade de för länge sedan gjort upp sins emellan, fastän de i det längsta drogo sig för att uppenbara det — han i följd af den ödesdigra likgiltighet, som var hans natur — hon af rädsla för den sorg, hon skulle komma att göra sin mor.

Och hennes mor gjorde rätt i att sörja.

Inga kunde i själfva verket passa sämre för hvarandra — hon som var enda dottern till den rika änkan Elise Vittel på Vittelsta och han, yngste sonen till änkans yngste bror, en försupen länsman med stor barnskara.

Och icke bara i detta afseende voro de hvarandra som eld och vatten så olika — äfven i alla andra — hon, lugnt glädigt till hvardags men lidelsefullt allvarligt på djupet, och då det gällde något som hon föresatt sig, bitande sig fast i det som en bulldogg, tills hon öfvervunnit eller nått det — han, i grund och botten likgiltig för allt — lätt vinnande människors hjärtan och pengar, men lika lätt kastande bort dem — utan ro att vara lycklig eller god, alltid brännande af en osalig törst efter något nytt, något ännu okänt, men ingenstädes finande något värdt att behålla.

Men hvad brydde sig Calice Vittel om det — om något annat än att han var den som hon höll kär.

Ännu måste hon le åt minnet och glädjas åt det. Nej, aldrig hade lifvet i alla fall varit så härligt som då och aldrig alla människor så snälla — nej, aldrig förr, *säkerligen* aldrig någonsin förr, *allting* så fröjdefullt, att man nästan höll på att kväfvast af instängd glädje, ty hela dagen i sträck kunde man ju icke dansa och sjunga.

Allting var så ljufvigt enkelt också — i hela tillvaron existerade ingenting annat än ljudlös stillsam middagshvila, hissande hög hvit luft, i hvilken svalorna summo med korta lyckliga små skrik, och böljande slätter, så långt ögat såg sakta vaggande sin oändliga skörd — ingenting annat än detta och ett till — en till.

En enda tanke — en enda känsla — hvilade

som en fågel hvilar på sina orörliga sträckta vingar i den gladt högtidliga luften — kärleken.

— Hvem var den?

— Krister Kristerson — kusinen.

— Hvad var den?

Det lärde hon sig först fullt en jublande dag, stilla af ljus och hvila — stilla och hvila, emedan höjden var uppnådd och däruppe i det ljusaste djupa i världen var det godt att vara — att stanna orörlig, liggande stilla med öppen famn och öppna ögon rakt in i himmelens oändliga brunn af ljus — ett brinnande hvitt håll, begränsadt af sädens cirkel öfver dess hufvuden.

Säd — säd — rundt omkring dem — strånas djupa oändliga skog genom hvilken ljuset silade ned i dammiga strimmar, bleka som på hafsbotten sträckande sig i alla riktningar om dem och öfver deras hufvuden, axens eviga massa, böljande likt lugna gula vågor, då vinden vattrade i den — så långt de kunde se, då de reste sig på armbågarna. Men ingenting annat. Dock ville de ingenting mera se.

Midt i all denna rikedom hade hon tänkt en ljus och lycklig tanke till alla de andra ljusa och lyckliga hon hade den stunden.

— Få vi ett barn, behöfver han aldrig vara hungrig!

“Han“ ty naturligtvis skulle det bli en son — en arftagare.

Det blef det också — ett starkt och friskt gossebarn, som i dopet fick namnet Karl Krister-son Vittel, för att det gamla namnet icke skulle dö ut.

Då han föddes, hade de redan varit gifta i fem år och Calices moder hade under tiden dödt — af grämselse och sorg, sade många, öfver sin dotters olyckliga val.

Ty det hade redan visat sig vara ett sådant.

Men det var icke därför som Calice icke längre var lycklig, ty hon älskade honom ännu — hurudan han än var eller blef, så hade hon nu en gång fått kärlek till honom och kunde icke mista den. Hon klagade därför aldrig, bet blott ihop tänderna, då han slog henne, och bet ihop dem, då han smekte henne, ty hvilket han gjorde pinade henne lika mycket nu, då hon börjat begripa — och det var *det* som gjorde henne olycklig — att han icke längre höll af henne och kanske aldrig gjort det — annat än för gårdens skull.

Den vanskötte han dock. Ja, till den grad att icke fullt sju år efter bröllopet gjorde han konkurs och i den strök icke blott hans hustrus hela förmögenhet, utan också den gamla gården där hela hennes släkt såväl som hon själf blifvit född.

Hennes fars ende bror, en barnlös änklings, lyckades låna pengar och ropade in den på auktionen för att den åtminstone under hans lifstid skulle slippa gå till främmande människor. Och han erbjöd till och med för sin brorsdotters skull hennes man att få stanna kvar på den som förvaltare.

Men han nekade tvärt — sannerligen han ville vara en lejd tjänare, där han varit herre och husbonde — hellre ville han då svälta ihjäl.

Och så reste han till Amerika och hans hustru och barn följde honom. Naturligtvis! sade hon blott, då folk förundrade sig öfver att hon följde med. Naturligtvis, jag är ju hans hustru!

I tjugu år blef hon därute.

Men om de åren ville hon ogärna tala — hon ville knappast tänka på dem en gång — icke ens nu.

Ty därute hade hennes man sjunkit allt djupare och djupare, med svindlande hastighet, tills han slutligen råkat i fångelse för något

LÄS!

Några äldre årgångar realiserar till betydligt nedsatta priser och erbjudas för dem, som förut ej äga desamma, en billig, omväxlande och lärorik lektyr. Mot insändande af nednämnda belopp till *Expeditionen af Idun, Stockholm*, erhålles inom Sverige *portofritt*:

Idun 1892	2:—	Idun 1908 (med julnumret)	5: 50
Idun 1893 (nr 1 felas)	2:—	Idun 1909 (med julnumret)	6:—
Idun 1895 (utan julnummer)	2:—	Iduns julnummer 1894	0: 20
Idun 1904 (med julnumret)	4:—	Iduns julnummer 1898	0: 20
Idun 1906 (utan julnummer, nr 25 o. 52 felas)	4: 50	Iduns julnummer 1905	0: 50
Idun 1907 (med julnumret)	5:—	Bargarderooben 1905, komplett	2:—

LÄS!

lumpet kneps skull, hvartill han blifvit lockad. Därute hade hon själf fått lida bitter nöd och misshandel, fått arbeta dag ut och dag in som tvätterska eller buteljksköljerska tills hennes lem-mar svullnat af värk och väta, men ändå fått skatta sig lycklig, då hon haft arbete och sluppit se sin son — han som aldrig skulle behöfva vara hungrig — lida brist på allt. Ack, hur många gånger hade han icke fått göra det — fått frysa, svälta, ja, en gång fått sofva under bar himmel med sin mor, utkastad på gatan midt i natten af sin far.

Detta hände sedan han kommit hem från fän-gelset igen och den tiden hade varit hennes svåraste — så svår, att då hon en dag kom hem och fann att han brutit upp det skrin, hvori hon förvarat sista veckans lilla förtjänst och gifvit sig i väg med pengarne, drog hon blott en suck af lättnad och gladdes nästan åt att ha sluppit honom, ehuru hon på samma gång sörjde öfver sin glädje, ty ännu hade icke — trots allt — den gamla kärleken släppt sitt tag.

Den var blott liksom nedslagen och bedöf-vad af verkligheten, men efter några år, då hon fått det litet bättre och hunnit glömma det värsta, vaknade den åter upp — men nu-mera icke till honom sådan han varit, utan sådan han lofvat bli under deras kärleks första ljufliga tid. Åren gingo och med hvarje blef denna kärlek till minnet af löften, som aldrig hållits men som var det enda hennes trofasta hjärta hade att hålla sig till, allt starkare och starkare och det själf allt vackrare och vack-rare under hennes vemodiga vård, tills det slut-ligen stod där som det forna idealet igen och hon dyrkade det men sorgset, ty hon visste ju hvad som blifvit af det.

Men detta var som sagdt först många år senare — den närmaste tiden efter hans för-svinnande hade hon icke andrum till något annat, än slit och släp för dagligt bröd. Det var ohyggliga tider — så pass att hon ibland nästan gaf upp alltsammans och längtade efter att få dö för att äntligen en gång få hvila ut.

Men hon var af en stark och hårdig släkt, i hvilken kvinnorna till på köpet alltid haft ännu mera tåga och mod i sig än männen, och hur det gick — själf begrep hon det icke — så lyckades hon dock till slut att med händer och fötter arbeta sig ur det värsta eländet och sedan bara det var gjort, gick det allt bättre och bättre, ehuru långsamt och fot för fot, tills hon slutligen på det tionde året efter sin an-komst till Amerika stod som förestånderska för den stora tvättinrättning, hvori hon börjat som arbetserska och, tack vare de biinkomster hon förstått att skaffa sig, kunde sätta in nära på hälften af sin goda lön på banken för sin gosses räkning.

Och med en vild plan i sikte.

Denna plan, som hon, själf förvånad och skygg öfver sin egen djärfhet, redan länge närt, ehuru hon nu först börjat våga tro på att den kunde förverkligas, gick ut på ingenting mer och ingenting mindre än att återköpa Vittelsta för att hennes gosse skulle slippa att vara en Vittel utan den, hvilket ännu aldrig en förstfödd af den släkten varit — åtminstone icke utan att liksom förlora sitt förnämsta existensberättigande, ty den gamla gården var den gamla släktens själ.

För detta, för honom och hans skull, arbe-tade hon nu som ett djur hela dagarna och, räknande, kalkylerande och drömmande, halfva nätterna bredvid hans säng.

Ack, dessa tysta timmar bredvid den sof-vande gossen — dem mindes hon gärna, de hade varit hennes bästa stunder. Där hade hon gjort upp alla sina planer och drömt sina

Hemlösa barn och barnlösa hem.

SVENSKA FATTIGVÅRDSFÖRBUNDETS barnavårdsafdelning, hvars verksamhet sär-skildt på senaste tiden varit föremål för så mycket intresse i samband med den på nytt dryftade frågan om de ogifta mödrarnas ställ-ning, ber oss i dag tala vackert för de tre här afbildade små pysarna, som alla äro i stort behof af hem och vård.

modern kan ej utan ersättning ha honom kvar, fast hon är mycket fäst vid den näpne lille gossen.

Sewald

är född 1 maj 1908. Han förefaller att vara en ovanligt pigg och liflig liten gosse och såvidt man kan märka har den dystra om-gifnin i hvilken han lefvat ej lämnat nå-gra som helst spår hos honom. Att rädda honom därifrån är dock alldeles nödvändigt, och vi hoppas att finna någon som vill skänka honom den fostran och vård som han i det egna hemmet så godt som alldeles saknat.

Ernst

är 13 månader. An-ledningen till att ett hem sökes för honom är den, att modern skall gifta sig och att hennes fästman ej vill ha något med Ernst att göra eller betala för honom. Han är helt ung, hans inkomster små.

Alla

som vilja medverka till att dessa barn erhålla hem, där de vårdas och väl upptagas som »egna», böra tillskrifva Svenska Fattig-vårdsförbundets Barnavårds-afdelning, Kornhamnsg. 51, Stockholm. Allm. tel. 252 95.) Afdelingens föreståndare, fröken Ellen Afzelius, träffas hvarje söckendag kl. 10—12 utom lördagar.

drömmar om aktieteckning i tvättinrättningen och slutligt inköp af den, hvilket var den för-sta pinnen i den himlastege hon börjat bestiga, — där njöt hon af att räkna sina besparingar i bankboken och lät förnöjd dollar klinga till dollar i dagskassan, medan hon såg och såg på sin älskade gosse, för hvars skull hon sam-lade dem — såg sig riktigt mätt på honom — sådan han var — en liten blek kontorspojke — och sådan han skulle bli, om Gud gaf henne hälsan, — en herreman och ägare till sina fäders gård.

I tio år hade hon arbetat på detta mål, för-sakande allt för dess skull.

Och nu var det nådt.

Nu stod hon uttröttad men segerrik, där hon borde stå — på sina fäders mark — som de, ägare till allt hvad hon såg omkring sig. Det hade varit dyrt — hvart tunnland hade kostat flere rynkor och gråa hår, flere sömnlösa nätter och hårda dagar än hon gitte räkna. Men hvad betydde det — hvad betydde något mot att allt nu var som det skulle vara igen! tänkte hon triumferande.

Och då hon stängde visthusboden och gick genom trädgården på väg till sin vanliga tur kring ägora — en sådan hon företagit nu hvarenda kväll allt sedan sin hemkomst, lik-som för att riktigt glädjefullt sätta sig in i att den älskade jorden åter var hennes — var det med höguret leende ansikte och fötterna hårdt i marken som för att fullständigt ta den i be-sittning igen.

I kväll kunde hon äntligen göra det fullt och helt, nu var den äntligen betald intill sista öret — hopsparadt först på tvättinrätt-nigen i Minneapolis och sedan på den hon satt upp i själfva New-York. Innan hon reste hem hade hon sålt dem bägge två och för ett par dagar sedan hade den sista resten af köpe-summan anländt, med hvilken de sista inteck-ningar, som farbrodern ännu hade i gården, blif-vit betalda.

Det var för att fira detta hon bedt honom till sig denna dag. Hon väntade honom till kvällsvardsdags och sonen hade redan tagit trillan för att fara och hämta honom vid sta-tionen.

Det hade redan börjat skymma, då hon efter en förnöjd och tankfull vandring i den friskt blekblå aftondagern kom in i den lummiga tysta trefnaden i hemmets varma granrisdoftande luft.

Längst in i filen af ombonade rum, som då-sade i den varma tystnaden, glimmade en brasas vänliga röda sken, ty kvällarne hade redan börjat bli kalla. Hennes gungstols medar knarrade sakta framför den — hennes strump-stickor rasslade lättjefullt till då och då — sedan tystnad igen — den susande, sakta sjun-gande, fridfulla tystnaden i ett lyckligt hem.

Trött sjönk hon ner i den; hon slöt ögo-nen — hon hvilade efter allt sitt verk, upp-löst i ett vemodigt lugn. Ja, vemodigt — mycket vemodigt under sådana sysslolösa skym-ningsstunder i dessa minnesrika rum.

(Forts.)

Inför rösträttskongressen.

LANDSFÖRENINGEN för kvinnans politiska rösträtt har i dagarna utsändt ett vackert kongressmärke i hvitt och gult, världssalliansens färger, afsedt att på försändelser vara en påminnelse om sommarens kongress och tillika ge ett bidrag till kongressfonden. Märket säljes i kartor å 1 kr. å L. K. P. R:s byrå, Lästmakaregatan 6. Lika så är utsändt ett rösträttsbref-kort, där under en bild af riksdagshuset i röda typer läsas orden: Rösträtt för kvinnor!

Expedieras portofritt inom Sverige om rekvisition åtföljd af likvid insändes till

Mästersamuelsg. 43 B, Stockholm,

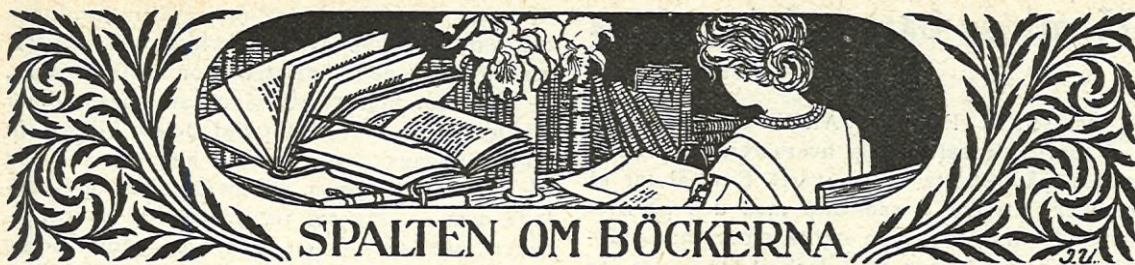
Mönsteraffären "Chic".

Uppgif lifvidd (under armarna), midjevidd och kjol-längd erhåller Ni till Eder figur

fullt tillförlitliga, moderna och eleganta

Pappersmönster.

Erhållas omgående till nedanstående pris inom Sverige: Bluslif 40 öre, Kjolmönster utan släp 50 öre, Prinsessklädning 75 öre, Reformdräkt 75 öre, Barndräktmönster 50 öre, Kragmönster (Pellerin) 50 öre, Kappmönster 60 öre, Nationaldräktmönster 1 kr. Mönster kunna äfven beställas efter andra än våra modeller. Beställ-ning skall då åtföljas af den modell som önskas. Priset är då dubbelt mot det vanliga.

SPALTEN OM BÖCKERNA

JDUNS BOKLISTA upptar hädanefter titlarna på samtliga insända nyutkomna böcker. De arbeten, som dessutom önskas granskade af våra fackmålare (för skönlitteratur fröken Gertrud Almqvist m. fl., för ungdomslitteratur seminarieadjunkten Marie Louise Gagner), böra tillställas redaktionen i tvenne exemplar.

EN AF DE uppträdande i Harald Wagners nyutgifna bok "I templets skugga, skuggspel i fyra akter", studenten Henrik Ek, kommer en höstkulen söndagseftermiddag vid femtiden ut från sitt stamtillhåll Akademiska föreningen i Lund och ser ut öfver Lundagård och universitetsplatsen.

Där är allt öde och tomt, men småningom upptäcker han på gatorna i norr och öster, i söder och väster små svarta strömmar af människor, som sila mot samma mål.

När de komma närmare, ser han, att de alla äro mycket gamla. Det är gummor med svarta hucklen och oformliga rynkade kjolar och en och annan gubbe, högtidsklädd i någon sorts besynnerlig hög hatt. Efteråt komma krymplingar och idioter med vacklande gång, med slöa eller vilda ögon i förvridna och missbildade kranier. Alla röra de sig långsamt och osäkert famlande, med blicken sänkt mot jorden, liksom sökte de en graf, och de enda, som inte äro gamla, äro idioterna. Det finns bara en, som är olik de andra, en biskop med omutligt energisk profil.

Henrik Ek har aldrig förr vid denna tid stått på den platsen, och han ser förvånad på den svarta strömmen, som alltmera tätnar och slutligen försvinner i templets skugga.

I det samma dåna klockorna. Det är aftonsången.

Det är länge, mycket länge sedan den varit i Henrik Eks medvetande, ehuru han visserligen några år tidigare kom till universitetet i afsikt att studera teologi.

Det blir honom att börja med plötsligt klart, att det var dumt att lämna föreningen och gå ut en sådan eftermiddag, då det ingen fanns att tala med.

Men efter han nu står här så nära templets skugga, kan han inte med ens bli kvitt tanken på aftonsången.

"Hvad i all världen, tänkte han, det är ju bara gummor och krymplingar, som gå i kyrkan. Skulle kristendomen vara ur modet nu? Kanske vi kämpa mot ett dödt beläte?"

När han sade det, var inte den energiske biskopen i hans tankar. Han fanns inte i det ögonblicket på synfältet, och författaren tycks för öfrigt i hela boken ha glömt så väl denna i de sista dagarna högst aktuella person, som några andra tämligen förnuftiga människor.

Kanske är det att säga för mycket, att han glömt deras tillvaro, men han räknar inte med dem. Han säger sig själf ha att göra med omyndiga och sysselsätter sig delvis med deras för öfrigt lätt affärdade strider mellan tvivel och tro.

Om Henrik Ek heter det: "Omogen som han var, var det honom omöjligt att se, att problemet i själfva verket var för kompliceradt att lösas med ett: antingen eller: antingen är allt i bibeln bokstafligen sant, eller också finnes ingen Gud."

På detta utvecklings stadium blir Henrik Ek med naturnödvändighet omvänd till ateist vid en diskussion på Akademiska föreningen mellan teologer och fritänkare om Guds existens eller icke existens.

Af referatet har man svårt att afgöra, om

det var teologerna eller fritänkarna, som skötte sig sämst på nämnda diskussion.

Fritänkarna kunde emellertid uppvisa några pittoreska figurer, under det teologernas enda hufvudsakliga stöd utgjordes af pastor Pralin, "vår Herres mest nitiska agent i Skåne", iklädd "späd kroppshyddad med ett embryos hufvud".

Pastor Pralins argument för Guds existens kunna lämpligen förbises med tystnad, men pastor Pralin själf som romanfigur tål en och annan anmärkning.

Pastorns förmodade ekvivalent i den franska litteraturen är Anatole Frances abbé, men hvilken skillnad mellan dessa två! Ligger den endast i det galliska och germanska blodets olika rytmer? Jag tror, ännu mera i skillnaden mellan en kyrka, som sedan urminnes tider utmärkt sig för dialektisk färdighet, och en, som från själfva början öfversträngde sin i striden om nattvardens sanna väsende, och sedan resignerat i att låta den ersättas af ett visserligen icke alltid öfverflödande mått af sundt förstånd och i brist därpå öfverstånd.

Och hur skall pastor Pralin, som fått ensamt öfverståndet på sin lott, tåla en jämförelse med Anatole Frances abbéer och perversiteten i deras gudomliga och illistiga enfald.

Och yttermera, är han verkligen, äfven utan jämförelse, af någon som helst upplifvande verkan vid en tidpunkt, då han, trots författarens motsatta antagande, som präst hör till en utdöende art och i verkliga lifvet sjunkit ned till friförsamlingarnas bottenblandning, där han kanske ännu tillvinner sig beundran af en och annan hektisk fabriksflicka och obegåfvad skräddaregesäll? De begåfvade ha, som bekant, sedan länge öfvergått till Hæckel.

Det är inte underligt, att de teologiska diskussionerna under den Pralinska regien lida af mattighet och ta ett snart slut, och efter dem få studenterna tid att ägna sig åt det verkliga lifvet, som består i att festa, begå ungdomssynder och omsätta växlar, för hvilka naturliga sysselsättningar de finna stöd af ett visdomsord ur den endast halft bortglömda teologien, så lydande:

"Synda, ty utan syndaförlåtelse ingen salighet och utan synd ingen förlåtelse."

Men inte ens på denna goda grund ägna de sig med verklig entusiasm åt sin själfvalda verksamhet. Det är snarare deras skuggor än de själfva, som fira lukulliska och andra orgier på Tua i Lund, hotell Kramer i Malmö och ända till Kistens och Wivels i Köpenhamn.

I djupet af sig själfva äro de allt för melöst rättskaffens, alltför samvetsomt tveksamma inför tillvarons innersta mening för att finna en odelad njutning af skugglifvet annat än i de stunder, då den rätta graden på rusbarotern anger en öfvergående lycksalighet, och en af gossarna hör en dag hviskas i sitt öra, något som i inte allt för sällsynta ögonblick torde föresväfvat dem alla: "Om man inte kan vara fullkomligt lättsinnig, så har man ingen rätt att vara det alls."

I betraktande af detta medvetande torde det knappt ha vållat de återstående skuggorna någon större öfverraskning, när skuggan nr 1 en kväll befanns ha hängt sig, misströstande om

att kunna bringa reda i sitt lifs trassliga härfva.

Man väntar snarast, att de andra skola följa exemplet. Så sker emellertid inte på ett undantag när. De forna kamraterna spridas kring landet och vinna stadga, som förvaltare af oförtjänta arf eller som män i staten och blicka med en saknad, som man inte rätt kan förstå, tillbaka till ungdomstiden, som sedd på vederbörligt afstånd ter sig som en kamp för ideal, hvilkas verklighet man visserligen nu vid nykter besinning betvivlar.

De metafysiska spörsmålen upptagas på sistone ånyo. Det är i ett bref, som handlar om en af de sistas bland skuggorna "ateisten" Olof Hansons själfmord.

Här faller jag åter för frestelsen att citera:

"På sista året såg man inte till honom mycket. Han gick inte ens till biblioteket, ty han läste aldrig. Han hade kommit till det resultat, att det var fåfänglighet alltihop, som bara grumlade tankens ljus. Hvert han tänkte sig fram det vet ingen, men att döma af en lapp med några fragmentariska fraser, som han lämnade efter sig, tycktes det mig, att han hade hamnat hos den grekiska filosofien, före Sokrates. Och det beredde mig en sällsam glädje att tänka, att han funnit tröst i Parmenides' stolta tanke om tillvarons stora odelbara enhet.

Ty det tycktes mig vara något sådant han skref omedelbart före sin död, och med denna tanke gick han hädan från lifvets banala vedermödor, där vi alljämt kråla, en filosof i sin sublimes stoicism.

Tycker du icke, att det siar om kommande stolta tider, då människan skall vara nog stark, icke blott att dö som han utan också lefva?"

Jag har funnit mycket af allvar bland det gäckande skämtet i Harald Wagners nya talangfullt skrifna bok och af allvaret intet vackrare och djupare än de senast citerade raderna, som peka fram mot den religion de nya människorna kräfvat och som därför måste blifva framtidens: enhetens religion.

Författaren ser emellertid denna religion skarpt skild från kristendomen. Är det med nödvändighet? Det tempel, i hvars skugga han ger sitt skådespel, har redan bevitnat en genomgripande reformation. Ligger inte en ny sådan i den nya tidens luft? Och är inte den moderna kristendomens allt frimodigare förnekande af det ondas bestående makt och därmed dess substantiella verklighet ett det betydelsefullaste steg i riktning mot tanken om tillvarons stora odelbara enhet?

Jag tror till sist att "I templets skugga" bör läsas med mera allvar och eftertanke än den lekande tonen i första ögonblicket syns påkalla, och läsningen bör inte skada någon, inte ens de omyndiga och omogna om hvilka den delvis handlar, och hos de andra bör den väcka tankar, om hvilka jag inte vet, huruvida de alla ingått i författarens plan.

Denna min ovetskap ökar endast mitt intresse för honom. Den bevisar, att han hör till dem, som man inte kan sätta in i ett bestämdt fack, där för all framtid vissa åsikter skola serveras, och just därför kan man vänta af honom allt, som man själf skulle kunna önska.

GERTRUD ALMQVIST.

De svenska kvinnornas gåfva till Kvindelig Læseforenings nya hem i Köpenhamn

är nu inköpt för de genom uppropet i Idun nr 41 insamlade medlen och öfversänd till bestämelseorten. Den utgöres af ett vackert konstverk, en statyett i brons af Ruth Milles, benämnd "En arbeterska", och kommer helt visst att utgöra en kär prydnad i de danska systrarnas nya och ståtliga hem.

Från Rue de la Paix

SIST SLUTADE vi med eller rättare sagt innan hattarna. Som ni nog redan ana skola de vara ofantliga, när de äro stora och rakbrättade, men äfven de hattar, som ha andra typer än den kolossala klockan, ty sådana finnes verkligen som nyhet för året, skola vara tilltagna efter ganska duktiga proportioner. Ögat har en gång vant sig vid en viss volym på hufvudet, och det skulle icke duga att försöka lancera en liten modell med futtiga proportioner. Och ändå finns det små hattar!

Det är turbaner och tocker det är fråga om, och för att verkligen rättfärdiga benämningen "liten" hatt har man hittat på att göra dem mycket åtsittande omkring hjässan, så att de snålt inrama ansiktet. Däremot blir själfva den mjuka och draperade kullen ganska ansenlig, ofta till och med mycket stor, man spar till ett annat år att dra in äfven på denna. Om man bruskerar modet, löper man allt för stora risker.

Efter förebilder från Louis XV och XVI har man också gjort små så kallade Nichehattar, hvilkas framtill mycket korta brätten böjas ned i sidorna så att de bilda skärm om ansiktet, och baktill peka djärft i höjden — med flit säger jag icke att brättet är mycket vidare bakåt, icke för att det vore osanning, men för att det i alla fall icke täcker hela sanningen. Modet sträfvar efter att förläna vår samtida damvärld "en lång profil", och detta blir hufvudsaken. Märk väl skillnaden! De bakåt utdragna proportionerna få icke verka som mode-

till Strandvägen.

moment i och för sig, det är icke modernt med ett så och så mycket förlängdt brätte i nacken, eller med en massa plymer som speta ut öfver hattens nackparti, men det är modernt att hatten förläna bärarinnan en air af stolt hög-burenhet, tyngden skall kastas bakåt, så att man får ett allmänt intryck af något mycket rakryggadt. Görs det riktigt är det mycket charmant och ger en viss oemotståndlig och litet själfständig modern prägel. Detta i all synnerhet om man afstår från att åstadkomma den subtila effekten på ett så enkelt sätt som att placera för en tia ledsamma löslockar på bakhufvudet!

Detta var alltså hattmodets hufvudlinje. Och i många fall följa de stora hattarne troget parollen, men här spelar äfven en annan faktor in. Enligt de mått man numera anser sig berättigad att kalla stora kan icke det baktill större brättet alltid appliceras på en stor hatt, af det enkla skäl att brättet framtill är så grundligt, tilltaget, och hatten nedtryckt så djupt på hufvudet, att brättet skulle komma i kollision med skulderbladen om det ökades bakåt. Ett skäl så godt som något!

Alltså har man fått göra de mycket stora så kallade stilhattarna med något så när runda brätten. Några uppvikningar förekomma icke mer, men däremot går brättet ofta i en sannskyldig böljegang om ansiktet.

Och klädseln?

Den består af tre ting, plymer, åter plymer, och ännu en gång plymer! GWEN.

1. Modell Bechoff David. Toalett af silfvergrå charmeuse, besatt med hvita pär'or och skunk. 2. Modell Bernhard. Toalett af charmeuse i vieux rose, sammetsbård. svart tunik öfverbroderad och pärlbesatt, fransar af svart silke. 3. Modell Paquin. Toalett af hvit silksvoile, bård af liberty i brun nattier, spetsar.

TILL FRUKOST

hvarje dag bör Ni äta

HAFREGRYN - HAFREMJÖL

och Ni grundlägger därmed Eder hälsa.

Specialegenskaper: Genom den gulaktiga, mineralrika proteinhinnan: närande, dryga, fin smak. - Tillverkas under läkarekontroll. -

KÖKSALMANACK

Redigerad af

ELISABETH ÖSTMAN.

Inneh. af Elisabeth Östmans Husmoderskurs i Stockholm.

FÖRSLAG TILL MATORDNING FÖR VECKAN 30 OKT. - 5 NOV. 1910.

SÖNDAG. Frukost: Smörgåsbord; kalkkottletter med gräddsås och potatis; mjölk; kaffe eller te med tunnbröd. Middag: Soppa på brysselkål med croutons; oxhare som vildt med brynt potatis; syltgruka o h vinbärsgelé; ananaspudding med biskvier.

MÅNDAG. Frukost: Smörgåsbord; hafregrynsgrot med mjölk; kokt sill med smör och ägg; kaffe eller te. Middag: Köttfärs med legmyr; rabarbersoppa med skorpor.

TISDAG. Frukost: Smörgåsbord; risoler af oxkött (rester från söndag); mjölk; kaffe eller te. Middag: Potatisoppa; stekt gädda med konserve-ärtor.

ONSDAG. Frukost: Smörgåsbord; omelett med fiskstufning (rester från tisdag); mjölk; kaffe eller te. Middag: Kroppkakor med skivad smör; körsbärsoppa med kokosbröd.

TORSDAG. Frukost: Smörgåsbord; pannbiff med potatis; mjölk; kaffe eller te. Middag: Ärtor med fisk; ugnspannkaka med sylt.

FREDAG. Frukost: Smörgåsbord; stekt pannkaka (rester från torsdag) med sylt; mjölk; kaffe eller te. Middag: Färsfylldt kålhuvud; sviskon- soppa med vspad grädde.

LÖRDAG. Frukost: Smörgåsbord; bräckt skinka med ägggröda; mjölk; kaffe eller te. Middag: Stekt helgef- flunda med potatispuré; petits-choux- pudding.

RECEPT:

Kalkkottletter med gräddsås (f. 6 pers.). 9 kalkkottletter, 1 liten msk. salt, 1/2 tsk. hvitpeppar. Till stekning: 4 msk. smör (80 gr.), 2 del. god buljong, 1 msk. maderira, 1 del. tjock grädde. Beredning: Kottletterna tvättas med en duk, doppad i hett vatten, huggas, bultas lätt på båda sidor samt putsas väl. De beströs med salt och peppar, brynas vackert i smöret, hvar- efter den heta buljongen, vinet och den tjocka grädden tillsätts och kot- tletterna få sakta steka med lock om- kring 5 min. De uppåggas på varmt serveringsfat och såsen hälls öfver.

Soppa på brysselkål (f. 6 pers.). 25 brysselkålhuvud, vatten, salt, 1 1/2 hg. magert fläsk, 1 liten röd- lök, 1 msk. smör, 2 1/2 lit. efterbuljong, 1 1/2 msk. mjöl, salt, hvitpeppar, socker. Beredning: Kålen rensas, sköljes, förvälles (utan lock) i kokande salt-adt vatten omkring 10 min. hvar- efter den uppåggas på sikt så att vatt- net får väl afrinna. Fläsket skäres i tärningar, löken skaas, hackas fint och fräses i smöret tillsammans med fläsk omkring 10 min. Kålen hackas fint tillsammans med mjölet och ned- lägges jämte fläsk i den kokande buljongen hvar efter soppa får koka 1/2-3/4 tim. Soppan silas om så öns- kas, afsmakas med kryddorna och ser- veras med stekt bröd (croutons).

Oxhare som vildt (f. 6 pers.). 1,3 kg. oxhare eller entre-cotes, 1 hg. späck, 3 msk. smör (60 gr.), 2 tsk. salt, 4 del. buljong, 4 del. tunn grädde. Beredning: Köttet bör hafva hängt 3-6 dagar, allt efter årstiden. Det tvättas med en duk doppad i hett vatten samt bultas lätt. Haren packas sedan i tre rader med spöck- skuret i fina strimlor. Smöret brynes i en järgryta, haren lägges och bry- nes väl på alla sidor, hvar efter den saltas och spädes med den kokande buljongen och den uppkokta grädden, litet i sänder, och steken vändes ett par gånger under stekningen samt öf- veröses hvar tionde minut. Till stekning- en åtgår omkr. 2 tim. Haren skäres i tunna skivor, uppåggas på varmt ser- veringsfat, garneras med brynt potatis och persilja.

Såsen vispas upp, silas och skum- mas samt serveras i särskild säskil.

Ananaspudding (f. 6 pers.). 4 äggulor, 1 äggvita, 100 gr. socker, 1/2 del. sherry, 1 del. ananassaft, 6 blad gelatin, 1 burk ananas af 1 kr., 4 del. tjock grädde. Beredning: Äggulorna, äggvitan, sockret, vinet och ananassaften vispas i en kastrull öfver elden tills massan börjar sjuda och tjockna, visningen försetts tills kallnat. En fjärdedel af ananasen skäres i små tär- ningar, hvilka urklappas all saft på

"811"

SPORTDRÄKT

af modell enl. cliché

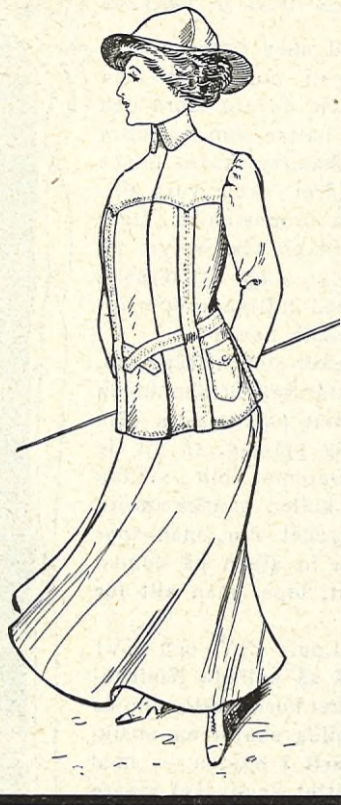
Kronor 33: -

A. B. Nordiska

Kompaniet,

Stureplan,

Stockholm.

linneduk och blandas i krämen. Där- efter tillsättes det sköljda och i 2 msk. ananassaft upplösta gelatinet. Sist nedrores den till hårdt skum slagna grädden. Massan hälls i vattensköljd och sockerbeströdd form och ställes på kallt ställe att stelna omkr. 4 tim. Då puddingen skall stjäpas upp hålles formen 1/2 min. i varmt vatten. Den garneras med den öfriga ananas- skuren i skivor, men ingen saft bör påhållas. En ananas räcker för 12 per- soner, ty skivorna som puddingen gar- nerar med, kunna klyvas.

Rabarbersoppa (f. 6 pers.). 1 1/2 lit. skuren, färsk eller 1/2 lit. kon- serverad rabarber, 2 1/2 lit. vatten, 1 kkp. krossocker, 1 msk. potatismjöl, 2 äggulor, 1 kkp. strösocker. Beredning: Användes färsk rabar- ber sköljes den och skäres i bitar. Vattnet kokas upp, rabartern lägges jämte krossocker och soppan får koka tills rabartern faller sönder. Soppan silas och sättas åter öfver elden, afre- des då den kokar med potatismjölet

uttrördt i 2 msk. kallt vatten, hvar- efter den får ett godt uppkok.

Omelett med fiskstufning (f. 6 pers.). Stufning: 4 hg. gädda, vatten, 1 1/2 msk. salt, 1/2 tsk. ättika, 2 msk. smör (40 gr.), 3 msk. mjöl, 3 del. fiskspad, 3 del. tunn grädde, salt, socker, hvitpeppar, 1 äggula. Omelett: 5 äggulor, 5 del. god grädde, 1 tsk. hvetemjöl, 1/4 tsk. salt, 1/4 tsk. socker. Till pannan: 1 tsk. smör, 1 msk. fint stötta skorpor. Beredning: Gädan urtages, sköl- jes väl och torkas med en fiskhandduk samt ingnides med 1/2 msk. af saltet och ättikan. Den nedlägges i varmt vatten tillsatt med resten af saltet och får koka tills fenorna lossna, då den upptages och skinet afdrages genast. När fisken är kall, urbenas den och skäres i små tärningar. (Öfverblifven fisk kan äfven med fördel användas.) Smör och mjöl sammanfräses, fiskpa- det och grädden tillsätts litet i sän-

der, under flitig rörning. Såsen får koka 10 min. hvar efter den afsmakas med kryddorna och afredes med den uppvisade äggulan. Fisktärningarna läggas, och stufningen hålles varm i vattenbad, medan omeletten gräddas. Omelett: Äggulor och hvitor skjäs. Äggulorna vispas tillsammans med mjölet, saltet, sockret och grädden. Sist nedskäras de till hårdt skum slagna hvi orna. Smeten hälls ismord och brödbeströdd omelettpanna och gräddas ljugul i ordinär ugnsvärme. Stufningen lägges på ett rundt ser- veringsfat och omeletten stjälpes ge- nast öfver.

Kokosbröd. 4 äggvitor. 2 kkp. strösocker och 2 tekoppar riven kakao. Beredning: Äggvitorna sås till hårdt skum, hvar efter sockret och kokosen tillsätts och massan omrö- res väl. En rengjord plåt smörjes med smör. Af smeten formas med två teskedar små runda bröd, som läggas på plåten och gräddas i svag ugns- värme. Då bröden fått en ljusgul färg och äro fullt torra, uttagas de och loss- gas genast från plåten.

Stekt helgefundra (f. 6 pers.). 1 1/2 kg. helgefundra, 2 tsk. ättika, 1 kkp. smör, 3 lit. vatten. Till stekning: 3 msk. smör (60 gr.), 2 msk. stötta skorpor, 3 kkp. vatten. Beredning: Fisken skrapas, sköl- jes väl, och den mörka sidan skallas med hett vatten. Den ingnides där- efter med ättikan och får ligga i vattnet, tillsatt med saltet, omkr. 1 tim. Fisken tagas upp och klappas in i en fiskhandduk samt skäras på den sida, som skall ligga upp. En lång- panna smörjes med 2 msk. af smöret, fisken lägges i och belägges med resten af smöret fördelat i små flockar samt beströs med de stötta skorporna. Den insättes i varm ugn och brynes väl, hvar efter den spädes med kokande vat- ten och öses öfver hvar tionde minut. Till stekningen åtgår omkr. 3/4 tim.

Fisken uppåggas på varmt fat och garneras med citronskivor och persil- jan samt serveras med champinjonsås.

Petits-chouxpudding (f. 6 pers.). 33 cl. grädde, 8 cl. skiradt smör, 8 cl. rismjöl, 8 cl. citron, 2 msk. strösocker, 6 ägg. Till formen: 2 kkp. strösocker, 3 msk. kokande vatten.

Beredning: Sockret brynes lätt i en tackjärnspanna, det kokande vattnet tillsätts och härmed beklädes en bleck- form. Grädden kokas upp och blandas med det skirade smöret, hvar efter rismjöld- et vispas och massan får ett godt uppkok samt får kallna. Därefter till- sättas citronsalet, sockret och äggul- orna, en i sänder. Sist nedskäras de till hårdt skum slagna äggvitorna. Massan hälls i den bakda formen, ett lock påligger och puddingen får koka i vattenbad omkr. 1 tim. Den uppstjälpes och serveras varm.

ANNONSER skola vara inlämnade till Expeditionen senast fredag för att kunna införas i följande veckas nummer.

LEDIGA PLATSER

BARNSKÖTERS KOR, utbildade, erhålla anställning genom Arbetsförmedlingen, Regeringsg. 113, ing. E. Expeditionstid kl. 1-3 e. m. Rikstel. 4047. Person- lid inställelse. Betyg böra medhaf-vas.

DUGLIGA och praktiska barnfröknar, barnjungfrur, larnsköerskor, kokerskor och hushjanger erhålla bra platser genom Sunbylberg's Patsbyrå. Insånd betyg och fotografier.

ANSPRÄKSLÖS, bildad barnkär flicka, kunnig i enkla matlagning och som tillsammans med husmodern vill del- taga i förekommande göromål, får ge- nast plats. Jungfru finnes. Fru Lina Hedström, Helsingborg.

BARNFRÖKEN, som förut innehaft dyl. plats, plitig, barnkär, kunnig i inomh. föreläsningsgöromål, och något sykkning erhåller g. nast god plats i fam. bosatt på landet nära stad. Svar med betyg, foto. och löneptr, till Sjöstrands Byrå, Victoriag. 15 A, Göteborg.

EN anspråkslös, frisk, bildad flicka, kunnig i sömnad, erhåller p. ats i stilla, bildad hem i Västergötland omkring 15 dec. att värda en 1 1/2 års gosse samt för öfrigt deltaga i städning och alla förekommande göromål. Endast den som är verkligt arbetsvillig och ordnings- full, torde anmäla sig. Svar med ref. och foto. märkt »Ansvar», Iduns exp. f. v. b.

FÖRESTANDARINNEPLATSEN i Asylen för små barn i Landskrona är till ansökan ledig att tillträda 15 jan. 1911. Lön: 600 kr., bostad, bränsle samt liten trädgårdstappa. Ansöknin- gar jämte betyg torde insändas före 15ta dec. till styrelsens ordförande fru Ulla von Steyern, Landskrona, som äf- ven lämnar vidare upplysningar.

LÄRARINNA. Enkel barnkär elemen- tarbildad undervisningsv. flicka får genast plats att läsa (spela) med 2 barn om 12 och 10 år. Ref. och pret. uppgifves adr. »F. L.», Iduns exp.

ANSPRÄKSLÖS flicka af god familj önskas att mot frött vivre gå frun till- handa. Liten familj. Ansoms som fam- iljemedlem. Svar till »Barnkär», Upp- häråd p. r.

ENKEL, bildad, fullt pålitlig flicka med godt lynne erhåller plats 15 nov. hufvudsaken för att sköta 10 måna- ders frisk gosse. Vana vid barnavård samt helst någon kunskap i sömnad önskas. Svar med lönespråk, betyg, afskrift och foto. torde sändas till »Ördentliga, Motala.

KYRKLIKT SINNADE lärarinna, kom- petent att undervisa i skolämnen och språk (helst äfven musik) för inträde i högst 6:te kl. i flickskola, erhåller plats i prästgård i Halland. Ref. och lönespråk torde uppgifvas. Svar till kyrkoherde F. Lillieroth, Filleläs.

PLATS genast får bättre, anspråkslös barnkär flicka, kunnig i sömnad samt villig deltaga i alla inom ett landth. förek. göromål. Jungfru finnes. Svar om ålder, löneprät, m. m. till »Box 27», Skara.

UNG flicka, snäll och gladlynt, får plats nu i höst på herrgård i norra Västmanland att sköta två gossar 3 och 1 1/2 år. Fritt vivre och någon lön. Fru Anna Weibel, Mälby gård, Ross- byttan.

BÄTTRE flicka, verkligt barnkär, sykkning och van vid god ordning, får bra plats att sköta 2 års gosse. De bästa rek. fordras. Svar med alla upp- lysn. samt foto. till »Pålitliga», Iduns exp.

PA naturskön egendom i Södertörn, c:a 2 tim. resa från Sthlm finnes plats för en bildad, enkel flicka att till- sammans med ensam dam sköta hem- met. Den sökande bör vara omkr. 30 år, hushållsvan och van vid landet, samt helst något musikalisk. Hjälpt vid tvätt, skurning och större ren- göringar. Lön 15 kr. Svar till T. Zins, Narvavägen 4, Sthlm.

PA egendom i Värmland får bildad, enkel, barnkär flicka plats att under husmoders ledning deltaga med mat- lagning, bakning, handarbeten, med- lem af familjen. Vid. Nya Inack-Byrån, Brunkebergsg. 3 B. Sthlm.

FÖR en kokerska, skicklig i såväl fi- nare som enklare matlagning samt för- sedd med goda rekommendationer finnes plats ledig att tillträda 1 januari nästkommande år i liten familj i Göte- borg. Då familjen i fråga bor halva året på landet har den företrädare som tycker om landet. Ordning och ren- lighet fordras. Ingen, som ej kan upp- visa verkligt goda vitisor, gör sig besvär. Rek. och foto. (hvilket åter- sändes) torde sändas före 1 nov. till Fru Oswald G. Westerberg, Persborg, Rättvik.

LÄRARINNA, undervisningsvan, musi- kalisk, sökes för 3:ne flickor (2:ne i 4:de klassens åmnen och 1 i småskole- afdelning) till 15 januari 1911. Re- flekterande torde insända betyg med foto. och uppgift i lönepretentioner till Terebo Gård, Lis.

Sjukskötersketjänsten

vid Vulcans Tändsticksfabrik i Tida- holm kungöres härmed till ansökan ledig.

Allgåendan: att sterilisera för- bandsartiklar samt att under läkares inseeende å särskildt intill fabriksområ- det befintligt mottagningsrum äfven- som vid behof i hemmen sköta om- läggningar af förband för yttra skador, och att vid behof biträda med an- nan sjukvård å fabrikernas underlydan- de och deras anhöriga.

Löne villkor: 1,000 kr. pr år, fri bostad bestående af ett rum och kök intill mottagningsrummet, fri vedbrand och fritt lyse, samt mot skyldighet att anskaffa godkänd vikarie och ått henne upplåta bostad - en månads semester årligen.

Hugade spekulanter skola senast den 15 november 1910 hafva insändt an- sökningshandlingar bestående af präst- betyg, läkareintyg om god och stadig hälsa, betyg från genomgånga skol- och sjuksköterskekurser o. d. samt intyg om arten och omfattningen af vidare utbildning och annan tjänst- göring, personliga rekommendationer o. andra referenser.

Platsen tillträdes 1 januari 1911. Tidholm i oktober 1910. Vulcans Tändstickfabrik.

Kunnig hönssköterska

önskas inst. 24 okt. Svar med löne- anspråk till Säbylunds hönseri, Kumla.

Lärrarinneplatser.

Vid Kungälf's femklassiga sam- skola äro tvenne lärarinneplatser lediga att tillträda vid inst. värtermisns bör- jan, omfattande den ena läroämnen: matematik, fysik och kemi och den andra läroämnen: historia samt tyska och engelska. Kungälf den 18 oktober 1910. Styrelsen.

GODA platser för sällskaps-, hushålls-, kontors- och barnfröknar. Norra Inack- Byrån, Malmstillnadsg. 27, Sthlm.

VID bruk i Gestrikland hos disponent- familj får bildad, enkel flicka, fullt kunnig i matlagning, bakning, alla hus- liga bestyr plats. Vid. Nya Inack- Byrån, Brunkebergsg. 3 B, Sthlm.

PLATSSÖKANDE

NITTON års flicka af bättre familj, som genomgått elementarläroverk och hushållsskola, önskar till nyare plats som sällskap och hjälp helst hos äldre fru eller också hos familj. Svar till »Nittontårning» und. adr. S. Gumaelii Annonbyrå, Stockholm f. v. b.

PRIVATVÅRD I Sthlm eller Upsala önskas af examinerad sjuksköterska. Svar till »System», adr. Bohlby, ångf. Lju- sterö.

I väntan på inträde till större ut- bildningsanstalt för sjuksköterskor önskas plats hos sjukling, nervsjuk eller konvalescent, af bildad 26-årig kvinna. Innehär goda ref. från genomgången 6 månaders elevtid på länslasarett. Svar till »Plikttrogen», Iduns exp. f. v. b.

ENKEL landbrukare dotter önskar i mitten af nov. plats i godt hem att mot lön vara husmodern behjälplig. Har genomgått hushållskurs. Är van och villig deltaga i alla inom hemmet förekommande göromål äfven sömnad. Önskar anses som familjemedlem. Svar emotes tack samt till »A. M 24 år, Filipstad p. r.

22-ÅRIG, bättre flicka, kunnig i alla inom ett hem förekommande göromål, samt i vär- och sömnad, söker plats (helst på landet) att med husmoders hjälp sköta hushållet. På lön fästes mindre afseende än vid ett väntigt bemötande. Tacksam för svar till »I nov.» Marstrand p. r.

UNDERSIVNINGSVAN, musikalisk flicka, som genomgått 8-klässigt läro- verk, söker till värtermisns plats som guvernant. Sök. har under en tid vikarierat vid realskola och kan förete de bästa rek. därifrån och från platser i familj. Svar till »Villiga», Torebo Lis.

21-ÅRIG TYSKA, som besökt högre läroverk, söker plats i bättre svensk familj till 1 jan. 1911, att undervisa barn i tyska och deltaga i husliga göromål. Densamma förstår också sven- ska. Svar till »Hedvig», Neustadt 7 a, Wolgast, Tyskland.

SMASKOLLÄRARINNA önskar under ferierna, fr. o. m. den 1 dec. t. o. m. den 1 mars, plats i bittre familj att läsa med nybörjare samt deltaga i hushållsgöromål samt handarbeten. Svar till »Lärrarinna», Ottebol p. r.

BILDAD 18 års flicka önskar plats i bättre hem, där jungfru finnes som husmoders hjälp och sällskap. Villig lära och taga del i hushållet. Svar före 1 nov. till »Familjemedlem», Sytta, Köping.

25-ÅRIG, oberoende, huslig, duktig, enkel landbrukardotter önskar plats på nyår i prästgård eller stor landt- gård, helst utan småbarn. Svar »H. C.» Malmö p. r.

EN bildad, artersam flicka söker plats i familj som hjälp och sällskap. Svar till »Huslig småländska», Emmaboda p. r.

HUSLIG, bättre och pålitlig flicka önskar plats i familj som sällskap och hjälp. Första tiden ingen lön. Svar till »Hösten 1910», Iduns exp.

FLICKA, van vid sjukvård, önskar an- ställning genast. Betyg och rekom- mendationer finnes. Svar till »Sjuk- vård», Iduns exp. f. v. b.

20-ÅRIG flicka, som genomgått hus- hållsskola med goda betyg, önskar plats i god familj. Svar till »20 år», Käll.

ALDRÉ flicka önskar plats, fast eller tillfällig, i äldre familj som behöfver hjälp. Svar till »B.» 74 Torshälla.

UNG flicka af god familj önskar plats som hjälp och sällskap i godt hem i Stockholm eller på landet. Svar till »Major». Allm. Tidn.-kontoret, Gust. Ad. tvor. Sthlm.

MEDELÄLDERS fruntimmer önskar förestå hush. ått äldre bättre herre eller dam, har förut innehaft dylik plats. Reflekterande torde sända svar till »A. G.» Iduns exp., Stockholm f. v. b.

EN flicka som 2 år varit anställd på sjukhus, samt privat vårdat sjuk, önskar plats att värda någon sjuk Tack- sam för svar inom 8 dagar till »Goda referenser», Linköping p. r.